

خبرنامه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

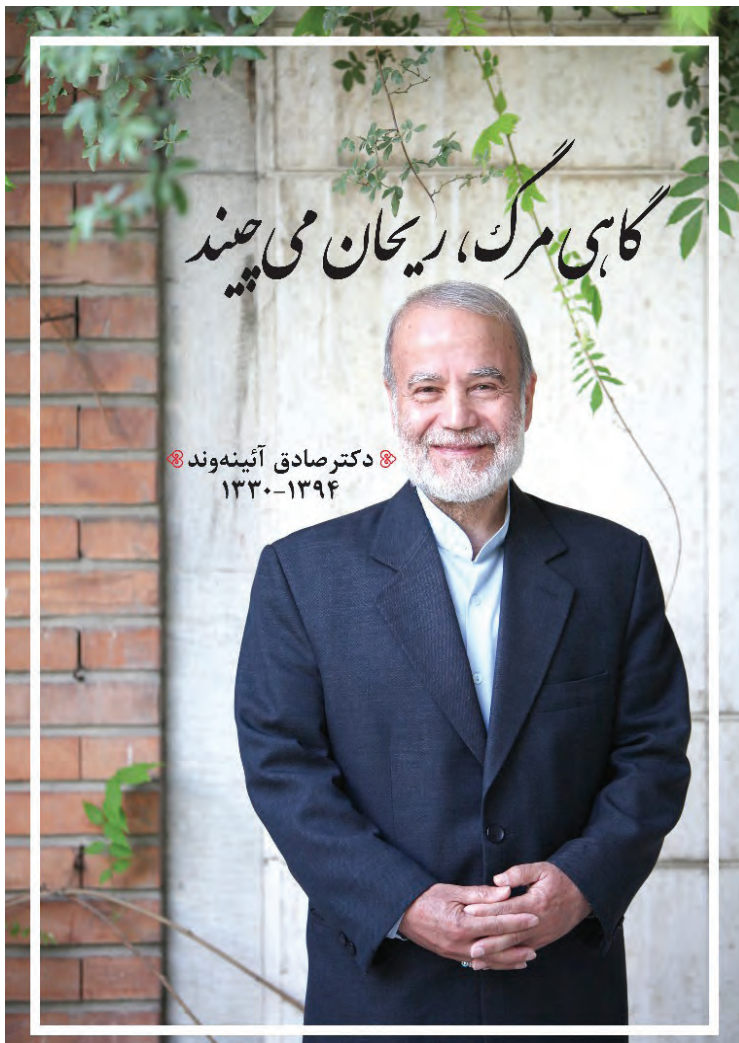
دوره جدید، سال پنجم، شماره چهل و پنجم، اردیبهشت ۹۷

یادی از استاد بی‌بدیل علم و اخلاق؛ سومین سالگرد درگذشت دکتر صادق آئینه‌وند دعوت به گفتگو و صلح؛ سخنان دکتر قبادی در همایش بین‌المللی «زبان و ادبیات روسی در دنیای معاصر» برگزاری جشن نیمه شعبان با سخنرانی حجت الاسلام نقویان انعقاد تفاهم‌نامه همکاری علمی و پژوهشی پژوهشگاه و دانشگاه علامه طباطبایی انتصاب دکتر ملایی‌توانی به عنوان سرپرست بنیاد دانشنامه‌نگاری ایران برگزاری دوره هفتم انتخابات هیأت ممیزه پژوهشگاه مراسم ترحیم و بزرگداشت دکتر فرزاد جعفری نشست مشترک هیأت امنای کتابخانه استاد مینوی با هیأت رئیسه پژوهشگاه تجلیل از فعالیت‌های علمی دکتر زهره زرشناس؛ عضو هیأت علمی پژوهشگاه هفتاد و هفتمین جلسه شورای مدیران و مشاوران طرح اعتلای علوم انسانی در پژوهشگاه رونمایی از کتاب «درآمدی بر ادبیات‌شناسی» در نمایشگاه بین‌المللی کتاب رونمایی از کتاب «تاریخ سیاسی چیست؟»؛ تألیف دکتر عبدالرحمن حسینی‌فر

سخنرانی‌ها و نشست‌های علمی

تلاشه‌داران صلح و وحدت اسلامی، اندیشه‌های شهید آیت الله سید محمدباقر صدر (قدس سره) همایش بین‌المللی «زنان و مهاجرت» بزرگداشت روز ملی فردوسی امنیت و ناامنی در سال‌های جنگ جهانی اول آیندهٔ برجام و چشم‌انداز مناسبات روابط ایران و ایالات متحده: صلح‌آمیز یا تنش‌مند؟ فضای مجازی و امنیت ملی با نگاهی به پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی سواد رسانه‌ای با محوریت زنان و خانواده کار و بیکاری در سال‌های جنگ جهانی اول ظرفیت‌ها و چالش‌های روابط عمومی حرفه‌ای در ایران ارتباطات انسانی - رسانه‌ای و مبتلایان ایدز: مرض یا بیماری پژوهش‌های ادبی و مسائل آن بررسی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با ایالت متحده در خاورمیانه درآمدی بر فلسفه مطالعات اسلامی: چالش‌های اثبات‌گرایی (پوزیتیویسم) در مطالعات اسلامی ایران نقد کتاب «استعاره»؛ تألیف دکتر کوروش صفوی دیدار نماینده بنیاد هومبولت آلمان با اعضای هیأت علمی پژوهشگاه

یادی از استاد بی‌بدیل علم و اخلاق

سه سال می‌گذرد از روزی که پیکر دکتر صادق آئینه‌وند، رئیس فقید پژوهشگاه و استاد برجسته تاریخ اسلام و چهره ماندگار علم و فرهنگ ایران برای آخرین بار با وداعی شکوهمند از ساختمان پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی به دانشگاه تربیت مدرس مشایعت شد تا از آنجا به سوی خانه ابدی در قطعه نام‌آوران بهشت زهرا رهسپار شود.

چشمان اشکبار همکاران در پژوهشگاه و حضور گسترده و غمبار دوستان و همکاران و شاگردان در دانشگاه تربیت مدرس نشان از محبوبیت فراوان این استاد فرزانه و مهر لایزالی داشت که به صداقت از دل‌ها برای خاطر او می‌جوشید.

اما چه چیزی آئینه‌وند را تا این اندازه در دل‌ها جای داده است که هنوز پس از گذشت این سال‌ها، یاد و نام او، باز قلب‌ها را به تپش می‌آورد و انگیزه‌ها را برای پاسداشت نام و جایگاه وی افزون می‌کند؟

دکتر آئینه‌وند از پیشگامان آموزش نوین تاریخ اسلام در کشور بود و در سال‌های پیروزی انقلاب اسلامی و پس از آن، با ارائه تصویری سازنده و رحمت‌آفرین از آموزه‌های اسلامی و سیره ارجمند نبوی در تثبیت اخلاق و ادب در جامعه مسلمانان، نقش مؤثری را در شکل‌گیری اندیشه‌های جویای مهر و همبستگی ایمانی در کشور ایفا کرد و شاگردانی را تربیت کرد که در سال‌های اخیر که هجوم اندیشه‌های خشونت‌گرای منتسب به اسلام، به ابزاری برای تبلیغات سوء علیه جلوه‌های بنیادین زیست مسلمانی مبدل شد، استوارانه در دفاع از محوریت اخلاق، عطوفت، شفقت و مدارا در دین‌داری پای فشردند و پاسدار این دین مظلوم در برابر هجمه‌هایی شدند که از هر سوی بر آن وارد می‌آمد و در این میان، دکتر آئینه‌وند در زیست روزمره خویش نیز تعهد به این سیره محبت‌آمیز و مبتنی بر آموزه‌های معنوی اخلاق دینی را مقدم بر هر چیز می‌داشت و بدین نمط، هم در اندیشه و عمل مروج مهربانی و اخلاق اسلامی بود و هم در ترویج این سیره در جمع دوستان و همکاران و دانشجویان، همتی پایدار داشت. رحلت این استاد فرزانه و مدیر متخلق به اخلاق دینی برای جامعه علمی و دانشگاهی کشور و به‌ویژه برای پژوهشگاه که در دوران چند ماهه ریاست ایشان، فضایی سرشار از دوستی، شفقت و تعهد به کار و برنامه‌ریزی برای پیشرفت‌های بزرگ علمی و پژوهشی را تجربه کرد، ضایعه‌ای جبران‌ناپذیر بود و اکنون نیز با وجود گذشت سه سال، همچنان جای خالی دکتر آئینه‌وند در مدیریت اداری و معنوی آن احساس می‌شود. گام نهادن برجای پای چنان حکیم ارجمندی، آرزو و وجهه همت ماست و امیدواریم پژوهشگاه همچنان از فیوضات معنوی و آموزه‌های حکمت عملی و سیره اخلاقی آن استاد بی‌بدیل بهره‌مند بماند. یادش گرامی باد که اهل علم و فضیلت و اخلاق و به‌ویژه کارکنان پژوهشگاه او را به نیکی در خاطر خویش یاد می‌کنند.

گزارش مراسم «سومین سالگرد درگذشت دکتر صادق آئینه‌وند» در مؤسسه مطالعات و تحقیقات زنان

مراسم سومین سالگرد درگذشت دکتر صادق آئینه‌وند؛ چهره ماندگار در رشته تاریخ اسلام و رئیس فقید پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، روز پنجشنبه ۲۰ اردیبهشت ۹۷ از سوی بنیاد دکتر آئینه‌وند و همکاری مؤسسه مطالعات و تحقیقات زنان در محل این مؤسسه برگزار شد.

سخنران اصلی این مراسم، دکتر داوود فیرحی بود که با موضوع «آئینه‌وند و اخلاق تاریخ‌پژوهی» به ایراد سخن پرداخت. هم‌چنین مهندس مهدی فیروزان (مدیرعامل مؤسسه شهر کتاب) از برگزاری جایزه علمی سالانه دکتر آئینه‌وند با همکاری بنیاد آئینه‌وند خبر داد.

دکتر آئینه‌وند مس وجود افراد را به طلای انسان شدن تبدیل می‌کرد

دکتر حسینعلی قبادی هم یکی از سخنرانان مراسم بود که سخنان خود را با بیت «شاهد آن نیست که مویی و ایمانی دارد/ بنده طلعت آن باش که آنی دارد» آغاز کرد و ادامه داد: «من نه صلاحیت دارم و نه توان دارم که بتوانم درباره استاد فقید و همیشه ماندگار دکتر آئینه‌وند سخنی بگویم به همین خاطر تصمیم گرفتم در همین فرصت کوتاه خاطره‌ای تعریف کنم و این غزل حافظ را به همین دلیل خواندم.»

رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با بیان خاطره‌ای در مورد دکتر آئینه‌وند افزود: سال ۱۳۶۹ بود که من در بخش علوم انسانی جهاد دانشگاهی فعالیت می‌کردم. در آن سال‌ها رییس این سازمان تغییر کرد. وی تصمیم گرفت تا بخش علوم انسانی جهاد دانشگاهی را منحل کند. ایشان اعتقاد داشت این بخش مانع توسعه و هزینه‌بر است و به‌طور کلی اعتقاد داشتند علوم انسانی کاربرد ندارد. ما هم کوشش کردیم تا ایشان را از این جهل خارج کنیم. بنابراین با دکتر داوری صحبت کردیم، بعد هم با دکتر آئینه‌وند تماس گرفتیم. مدتی گذشت و رییس همان سازمان من را خواست و گفت من شوخی کردم و حالا همه من را بازخواست می‌کنند؛ هرکاری می‌خواهید انجام بدهید.

قبادی با توجه به ویژگی‌های اخلاقی زنده یاد آئینه‌وند تصریح کرد: دکتر آئینه‌وند به دفتر او رفته بود و ایشان می‌گفت، من در این مرد آنی دیدم که در کمتر کسی دیده می‌شد و پیش از اینکه من از سخنان او قانع شوم، شخصیت ایشان من را دگرگون کرد. «آنی» که حافظ می‌گوید همان ابن‌الوقتی است که عرفا می‌گویند تازه اگر صوفی ابن‌الوقت شود به مرتبه بالایی رسیده است؛ آنانی که قادر شوند به مرحله‌ای از درک، فهم و شهود رسیده باشند که دیگران بتوانند او را ابن‌الوقت یعنی مراد کامل بنامند، وجود چنین شخصیتی کیمیا می‌شود. اگر به معنای لفظی کیمیا توجه کنیم، کیمیا تبدیل‌گر است؛ وجود ذی‌جود دکتر آئینه‌وند مس وجود آدم‌ها را به طلای انسان شدن تبدیل می‌کرد.

لازم به ذکر است این بزرگداشت با حضور جمع زیادی از چهره‌های علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی فرهیخته از جمله: داود فیرحی، بیژن زنگنه، معصومه ابتکار، عبدالله ناصری، مهدی فیروزان، احمد پورنجاتی، محمدتقی فاضل‌میبیدی، شهین‌دخت مولاوردی، اشرف بروجرودی، غلامرضا حیدری، محمدعلی ابطحی، نجفقلی حبیبی، فیض‌الله عرب‌سرخ، رحیم‌عبادی، محمدجواد حق‌شناس، فاطمه راکعی، محمد ایرانی، ایرج حسابی و... برگزار شد.

دومین نشست طلایه‌داران صلح و وحدت اسلامی؛ اندیشه‌های شهید آیت الله سید محمدباقر صدر (قدس سره)

دومین نشست علمی «طلایه‌داران صلح و وحدت اسلامی» که به معرفی اندیشه‌های شهید آیت الله سید محمدباقر صدر (قدس سره) اختصاص داشت، روز ۲۶ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷، با استقبال خوب استادان حوزه و دانشگاه در محل پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و به همت مرکز اسناد فرهنگی آسیای پژوهشگاه برگزار شد.

در برگزاری این نشست پژوهشگاه تخصصی شهید آیت الله سید محمدباقر صدر (قدس سره)، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم و مؤسسه البلاغ مشارکت داشتند.

سخنرانان نشست عبارت بودند از: آیت الله حاج شیخ محمدعلی تسخیری؛ استاد دکتر مهدی گلشنی؛ آیت الله حاج شیخ محسن اراکی و دکتر ثریا مکنون؛ که در طی آن مباحث متنوعی از اندیشه‌های فلسفی و فقهی شهید آیت الله سید محمدباقر صدر (قدس سره) مطرح شد و جوانب گوناگونی از اندیشه‌های تقریبی ایشان مورد بحث قرار گرفت. از مهمانان ویژه این نشست می‌توان به آیت الله سید محمد حسینی شاهرودی (نماینده ولی فقیه در استان کردستان)، حجت الاسلام و المسلمین سید جعفر کشفی (رئیس محترم موزه آستان مقدس حرم حضرت معصومه (سلام الله علیها))، حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ ناصرالدین کمره‌ای (فرزند آیت الله حاج میرزا خلیل کمره‌ای قدس سره)، دکتر محمدحسن تبرائیان، حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ علی اصغر اوحدی، حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ مفید کیایی نژاد و... اشاره کرد.

همچنین حجت‌الاسلام و المسلمین واعظی (نماینده ویژه آیت‌الله العظمی سید کاظم حسینی حائری)، با حضور در این نشست علمی، پیام ایشان را که به مبانی تقریبی اندیشه آیت‌الله شهید سید محمد باقر صدر اختصاص داشت، قرائت کرد. در ابتدای جلسه دکتر حسینعلی قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ضمن عرض خیرمقدم به مهمانان شرکت‌کننده در دومین نشست علمی طلایه‌داران وحدت اسلامی و برشمردن ویژگی‌های شهید آیت‌الله سید محمدباقر صدر (قدس سره) و یادآوری نقش مؤثر ایشان در مبارزه با مارکسیسم و تدوین مبانی اقتصاد اسلامی، به برکات خاندان صدر همچون امام موسی صدر در لبنان اشاره کرد و از اینکه مرکز اسناد فرهنگی آسیا با خوانش میراث طلایه‌داران وحدت اسلامی درصدد احیای اندیشه‌های این بزرگان است، آن هم در زمانی که خشونت و تکفیر که ریشه آن در سیاست‌های آمریکا و اسرائیل است در منطقه گسترده شده است، قدردانی کرد.

در ادامه جلسه، دکتر کامیار صداقت ثمر حسینی (دبیر علمی جلسه) ضمن ارائه گزارش کوتاهی از اقدامات انجام‌شده، اظهار امیدواری کرد که سلسله نشست‌های علمی طلایه‌داران وحدت اسلامی با بررسی اندیشه‌های آیت‌الله آصفی بروجردی، امام موسی صدر و آیت‌الله حاج شیخ محمد خالصی که در مورد اخیر بخش قابل توجهی از برنامه تدوین تاریخ شفاهی آن در ایران و عراق انجام شده است، انشاء الله با ابعاد بسیار وسیع‌تری برگزار خواهند شد.

از برنامه‌های جانبی این نشست رونمایی از کتاب «نشست علمی صلح کلید امنیت جهان، نگاهی به زندگی و اندیشه‌های مرحوم آیت‌الله حاج میرزا خلیل کمره‌ای (قدس سره)» با حضور بیت آن عالم ربانی بود. نسخه‌ای از این کتاب همراه با کتب هدایی موسسه البلاغ به مهمانان این نشست علمی اهداء شد. در ضمن نمایشگاهی از تصاویر و تألیفات آن شهید نیز در محل پژوهشگاه برگزار شد و مجموعه‌ای از کتب منتشره توسط موسسه البلاغ و مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی به کتابخانه مرکزی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی اهداء شد.

شاهنامه سرشار از حکمت، تعقل، بشردوستی و توجه به کرامت انسانی است؛

سخنان دکتر قبادی در «بزرگداشت روز فردوسی»

مراسم بزرگداشت روز ملی فردوسی روز ۲۴ اردیبهشت و به همت پژوهشکده زبان و ادبیات و با همکاری معاونت فرهنگی - اجتماعی در پژوهشگاه علوم انسانی برگزار شد.

در ابتدای این مراسم، دکتر حسینعلی قبادی، رئیس پژوهشگاه ضمن تشکر از برگزار کنندگان و عرض خیر مقدم به حضار، سخنانش را این چنین آغاز کرد: «هانری ماسه» در جشن بازنشستگی‌اش در دانشگاه سوربن فرانسه می‌گوید؛ «من عمرم را وقف ادبیات فارسی ایرانی کردم و برای اینکه به شما استادان و روشنفکران جهان بشناسانم که این ادبیات عجیب چیست، چاره‌ای ندارم جز اینکه به مقایسه بپردازم و بگویم ادبیات فارسی بر چهار ستون اصلی استوار است: فردوسی، سعدی، حافظ و مولانا. فردوسی، هم‌سنگ و هم‌تای هومر یونانی است و برتر از او. سعدی، آنا تول فرانس فیلسوف را به یاد ما می‌آورد و دانایتر از او. حافظ با گوته آلمانی قابل‌قیاس است که او خود را شاگرد حافظ و زنده به نسیمی که از جهان او به مشامش رسیده، می‌شمارد. اما مولانا...! در جهان هیچ چهره‌ای را نیافتم که بتوانم مولانا را به او تشبیه کنم. او فقط شاعر نیست بلکه بیشتر جامعه‌شناس است و به‌ویژه روان‌شناسی کامل که ذات بشر و خداوند را دقیق می‌شناسد. قدر او را بدانید و به وسیله او خدا را بشناسید.»

دکتر قبادی در ادامه با اشاره به اینکه جهان امروز چه نیازی به فردوسی دارد، گفت: «اولین نکته در پاسخ به این سوال مهم، ظرفیت گفتگومندی شاهنامه است. اگر ما از این منظر یک‌بار شاهنامه را بازخوانش کنیم و تمهیدات زیبا، فنی و دقیقی که فردوسی از زبان رستم در این اثر جاودان، خلق می‌کند را درک کنیم به نتایجی می‌رسیم که غیرقابل وصف است. در متن گفت‌وگوی رستم و بهمن تمام تلاش خالق اثر این است که بین طرفین جنگی صورت نگیرد و با اینکه شاهنامه ژانری حماسی دارد اما فردوسی بین خشونت و حماسه تمایز ویژه‌ای قائل است که نباید از این نکته مهم غافل ماند.»

قبادی در خاتمه تأکید کرد: «وقتی کتاب ایللیاد و ادیسه را می‌خوانیم به تعبیر استاد اسلامی ندوشن، صدای چکاچک شمشیرها و شکستن استخوان‌ها آدم را رها نمی‌کند در حالیکه در شاهنامه اصلاً اینطور نیست. سرتاسر شاهنامه را حکمت، تعقل، خردورزی، بشردوستی و توجه به کرامت انسانی پوشانده است و همه این موارد را فردوسی در گرو توجه به خرد قدسی (به تعبیر ناچیز بنده) مطرح می‌کند. خردی که چشم جان است چون بنگری. نه آن خردی که معادل عقل جزئی سودگرا و منفعت طلب است. خردی که مقابل خوی اهریمنی می‌ایستد و اهریمنان هستند که با خوی خردی مخالفند.»

دکتر یوسف محمدنژاد (رئیس پژوهشکده زبان و ادبیات)، نیز در مراسم بزرگداشت روز ملی فردوسی گفت: روایت‌ها و داستان‌های کهن ایرانی، که بسیاری از آنها در قالب روایت‌های اسطوره‌ای و داستان‌های حماسی و پهلوانی در شاهنامه حکیم ابوالقاسم فردوسی توسی فراهم آمده است، سراسر یادگارهایی از گذشته پرافتخار و تاریخ پرفراز و نشیب مردم ایران زمین است. این روایت‌ها عموماً برپایه معانی و مفاهیم ژرفی استوارند که از یک سو ریشه در نهاد و فطرت انسان دارند و از دیگر سو جلوه‌هایی از آرمان‌ها، باورها، اندیشه‌ها و گرایش‌های مردم ایران از دوران پیش از تاریخ تا نخستین دوران تاریخی این مرز و بوم هستند.

دکتر محمدنژاد افزود: «شاهنامه، سرشار از اساطیر و روایت‌های باستانی ایران است. اشارات موجود در آثار کهن ایرانی که هم اکنون به شکل مکتوب اما اندک برجای مانده است، با شاهنامه فردوسی وجوه اشتراک فراوانی دارند. فردوسی، روایت‌ها و حکایت‌های اسطوره‌بنیاد و حماسی موجود در اندک منابع برجای مانده از دوران باستان ایران را با سخت‌کوشی، خلاقیت و هنرمندی هرچه تمام‌تر با زبان و بیانی زیباتر و زودیاب‌تر از دیگران عرضه کرده و بدان‌ها حیاتی نو بخشیده و جاودانه‌شان کرده است؛ روایت‌ها و حکایت‌هایی که اکنون نیز می‌توان آن‌ها را با روش‌ها و ابزارهایی نوین و زبان و بیانی تازه برای مخاطبان غیرفارسی زبان در سطح جهان روایت کرد».

دکتر محمدسالار کسرای، معاون فرهنگی - اجتماعی نیز پس از خوشامدگویی و ابراز خرسندی از همکاری با پژوهشکده ادبیات، به بیان نیاز جامعه امروز به شاهنامه و شخصیت فردوسی پرداخت.

دکتر ابوالقاسم اسماعیل پور، اسطوره‌شناس و استاد دانشگاه شهید بهشتی، سخنران مدعو این جلسه بود و در سخنانی مبسوط به تبیین ساختار اسطوره‌ای شاهنامه در بخش‌های مختلف، توضیح نظام سه طبقه‌ای و نیز تبیین ژرف‌ساخت‌های تاریخی و اساطیری شاهنامه و انطباق آن با اسطوره هزاره‌گرایی ایران باستان پرداخت و تقسیم محتوایی شاهنامه به سه دوره هزارساله را مورد اشاره قرار داد که شامل هزاره اول (فرمانروایی کیومرث تا جمشید)، هزاره دوم (حکومت ضحاک) و هزاره سوم یعنی هزاره‌هایی (از فریدون تا کیخسرو) است.

آخرین سخنران این نکوداشت، دکتر علیرضا شعبانلو، عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، به تحلیل اسطوره آفرینش پرداخت و در بخشی از سخنان خود گفت: «در پژوهش تطبیقی و تحلیلی اساطیر برخی ملل، این نتیجه به دست آمد که فرآیند پیدایش آشوب و انتقال از آن به نظم و سامان‌مندی، عملی روانی برای آرامش و تسکین روان انسان‌هاست و به دلیل یکسانی قوای شناختی و مشابهت عملکرد ذهن و روان انسان‌ها، اسطوره‌های بسیاری در میان ملل گوناگون یافت می‌شود که از لحاظ بن‌مایه و هدف یکسان و تنها از لحاظ بیان متفاوت‌اند. آشوب ازلی مربوط به آن قسمت از اسطوره آفرینش است که در جناح شر قرار می‌گیرد. از کارکردهای مهم اسطوره آشوب می‌توان بدین موارد اشاره کرد: بازآفرینی زمان ایده‌آل آغازین به وسیله تکرار عمل آفرینش؛ ماندگار و کارا کردن اساطیر در ادوار بعدی؛ معنا بخشیدن به زندگی و جاودانه کردن انسان؛ نگرش خوشبینانه به زندگی و امکان حذف عوامل نامطلوب از آن؛ معرفی مراتب وجودی خدایان و انسان‌ها و دیگر مخلوقات و تبیین منزلت اجتماعی بر اساس مرتبه وجودی.»

این نکوداشت با اجرای نقالی خانم پریسا سیمین‌مهر، از نقالان با تجربه ایران به پایان رسید.

گزارش جشن نیمه شعبان با سخنرانی حجت الاسلام نقویان

به مناسبت نیمه شعبان و میلاد امام زمان (عج) مراسم جشنی در پژوهشگاه با برنامه‌ریزی و هماهنگی معاونت فرهنگی - اجتماعی برگزار شد. در ابتدای این مراسم دکتر قبادی رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با تبریک میلاد امام زمان (عج)، سالروز شهادت استاد مطهری و روز معلم را گرامی داشت. سپس حجت الاسلام و المسلمین نقویان در سخنانی با تبریک این عید بزرگ به همه مسلمانان، به ویژه همکاران پژوهشگاه با طرح پرسشی اظهار داشت: «این سؤال وجود دارد که وقتی حضرت ظهور می‌کنند، چگونه مردم را به دین اسلام جلب می‌نمایند و چگونه حکومتی را تشکیل می‌دهند؟»

وی در ادامه گفت: «بعضی می‌گویند وقتی حضرت ظهور کنند با شمشیر خود همه را مجبور به تمکین می‌کنند که این تصور متأسفانه بسیار شایع است و بعضی می‌گویند که ایشان مظهر انتقام الهی است. ولی اساساً به چند دلیل امکان ندارد حضرت با این سیستم وارد شوند.»

حجت الاسلام نقویان تأکید کرد: «اولاً کدام پیامبر را خداوند در تمامی این قرون و سال‌ها بدین روش فرستاده است که حالا امام زمان (عج) به این روش ظهور کند؟ حتی خداوند در قرآن به پیامبر اسلام (ص) می‌فرماید تو هیچ سلطه‌ای بر مردم نداری. تو فقط مبلغ و مذكر هستی. نمی‌شود تا اکنون اکراه و اجباری در دین نباشد اما بعد از ظهور اکراه و اجبار وجود داشته باشد. وی در ادامه افزود: ثانیاً ایمانی که مردمان از روی ترس به خداوند بیاورند چه ارزشی دارد؟ این ایمان ارزشی ندارد و لذا دعوت مردم به این روش از سوی آن حضرت امکان پذیر نیست.»

نقویان در بخش دیگری از صحبت‌های خود تصریح کرد: «تئوری دیگری که در این رابطه وجود دارد این است که وقتی حضرت ظهور می‌کنند با یک معجزه یا هیپنوتیزمی مردم را جذب دین می‌کنند. اما سؤال این است که چرا این روش را پیامبر اسلام (ص) به کار نبرده است. حتی در قرآن خداوند به پیامبرش در مقابل درخواست چنین معجزه‌ای می‌فرماید این تقاضاها چیست؟ اگرچه می‌دانیم دلت می‌خواهد ابزاری باشد که همه ایمان بیاورند، ولی قرار نیست که اینگونه مردم ایمان بیاورند.»

وی خاطر نشان کرد: «خداوند می‌خواهد مردم به این رشد

برسند که خود طلب چنین حکومتی را بنمایند و برای همین پیامبران بسیاری را فرستاده، اگرچه بسیاری از آنها را کشتند یا تهمت زدند و یا کارهای دیگر کردند، اما خداوند این روش را برای هدایت برگزیده است. لذا امام حسین (ع) شهید بشود که مردم به این رشد و بالندگی برسند که در مسیر هدایت قرار گیرند، می‌ارزد. اساساً ایمانی هم که با هیپنوتیزم و معجزه‌ای به صورت ناگهانی اتفاق بیفتد چه ارزشی دارد؟ آنوقت همه می‌توانند ادعا کنند که چرا چنین معجزه‌ای برای ما اتفاق نیفتاد و لذا با حکمت خداوند سازگار نیست.»

حجت الاسلام نقویان با اشاره به تمهیدات ظهور حضرت گفت: «مردم به این رشد می‌رسند که روش و راه حضرت راه درست است، همچون طبیعی که مردم بپذیرند نسخه‌ای که ایشان می‌دهد شفا بخش است. دومین شانس یا زمینه ظهور آن حضرت این است که تمامی تئوری‌های بشر برای به سامان رساندن زندگی انسانی عرضه شده و تیرشان به سنگ خورده است. هرچی اندیشه ورز بوده است نظریه و تئوری خود را گفته و هیچکدام به نتیجه نرسیده است و همه آنها ناکارآمدی‌اش ثابت شده است.»

وی در ادامه افزود: «به باور بنده ایشان تابلویی از زیبایی عرضه می‌کنند که با این دو تمهیدی که عرض شد، فضایی برای ایمان اکثر انسان‌ها فراهم می‌کنند. ایشان ساحری و سامری نمی‌کنند، بلکه ایشان به تعبیری «دفائن العقول» را بیدار می‌کنند و همه احساسات ایمانی زنده می‌شود.»

دعوت به گفتگو و صلح؛

سخنان دکتر قبادی در همایش بین‌المللی «زبان و ادبیات روسی در دنیای معاصر»

در ادامه دکتر قبادی با تأکید بر تمدن و فرهنگ غنی ایران، اشعاری را از شاهنامه فردوسی برای حضار قرائت کرد و گفت: «شما مطلع هستید که تمام حماسه‌های جهان مشحون از جدال، درگیری و مبارزه هست؛ اما به دلیل روح مداراجو و تمدن گفتگو محور ایران، فردوسی در شاهنامه به عنوان یکی از بزرگترین حماسه‌های ادبی جهان می‌فرماید: «چو بر دانشی شد گشاده جهان ... به آهن چه داریم گیتی نهان؟» که به نظر من این سخن فردوسی هم باید به سردر سازمان ملل اضافه شود.

ای کاش رهبران کشورهای جنگ‌طلب هم یکبار شاهنامه می‌خواندند و به این ابیات دقت می‌کردند و با خود می‌اندیشیدند چرا باید کودکان و مردم بی‌گناه را آماج گلوله‌ها قرار داد؟

فردوسی معتقد بود اگر هم قرار است جنگی میان دولت‌ها درگیرد، نباید به نابودی ملت‌ها منجر شود. در مجموع ادبیات و فرهنگ ما ثابت می‌کند ایران آغازگر جنگ نبوده است اما در صورت تجاوز مقاوم و نستوه هستیم.»

دکتر قبادی در خاتمه سخنانش ابراز امیدواری کرد که حضور و تعاملات علمی دانشمندان کشورهای روسیه، اوکراین، گرجستان، دانمارک، لیتوانی، کرواسی، تاجیکستان و... در این همایش باعث ارتباط و گسترش علمی بیشتر طرفین شود.

مراسم افتتاح دومین همایش بین‌المللی انجمن ایرانی زبان و ادبیات روسی با عنوان «زبان و ادبیات روسی در دنیای معاصر؛ مشکلات و چشم‌اندازها» روز سه‌شنبه ۱۸ اردیبهشت ۹۷ در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد.

دکتر حسینعلی قبادی، رئیس پژوهشگاه در ابتدای این مراسم ضمن عرض خیرمقدم به میهمانان حاضر از کشورهای دیگر اظهار امیدواری کرد که این همایش شکوهمند، مقدمه‌ای برای گسترش همکاری‌های پژوهشی بین پژوهشگاه و کشورهای دیگر باشد.

قبادی در ادامه با اشاره به صلح‌دوستی ایرانیان تأکید کرد: «ما همیشه خواهان گفت و گو و تعامل با جهانیان بوده‌ایم و من فکر می‌کنم اکنون جهان در عهد تاریخی ویژه‌ای قرار گرفته است که دنیای غیرسلطه‌گر، اعم از کشورهای آمریکای لاتین، کل جهان شرق، روسیه و قاره آفریقا برای احقاق حق ملت‌ها در برابر سلطه‌گران غربی قرار گرفته‌اند؛ آن سلطه‌گرایی و امپریالیسمی که با برجسته کردن شخص عوام‌فریبی چون ترامپ نظم و آرامش جهان را برهم می‌زند. امیدوارم همه محققان و دانشمندان و نیز پژوهشگاه علوم انسانی با کوشش بیشتر، فرصت‌ها و تهدیدهای این عهد ویژه را بازشناسی کنند و از این فرصت تاریخی برای تعمیق مبادلات فکری، فرهنگی و پژوهشی استفاده نمایند.»

جلسه کاری مشترک هیأت رئیسه پژوهشگاه و دانشگاه علامه طباطبایی شانزدهم اردیبهشت ۹۷ در این دانشگاه برگزار شد.

در ابتدای این جلسه، دکتر حسین سلیمی (رئیس دانشگاه علامه طباطبایی)، با خیرمقدم به هیأت رئیسه پژوهشگاه و معرفی ظرفیت‌های علمی و نهادی این دانشگاه، برگزاری چنین جلساتی را برای گسترش همکاری‌های علمی و پژوهشی میان نهادهای آموزش و پژوهش در علوم انسانی بسیار مفید خواند.

ایشان با اشاره به برنامه‌های دانشگاه علامه طباطبایی در زمینه دیجیتال‌سازی علوم انسانی، به تأسیس اولین کتابخانه دیجیتال علوم انسانی در میان دانشگاه‌های کشور در این دانشگاه اشاره کرد و زمینه‌های رشد این فرآیند را در همکاری مشترک با نهادهای دیگر علوم انسانی کشور، به‌ویژه پژوهشگاه دانست.

دکتر سلیمی با اشاره به برنامه‌ریزی‌های آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، آمادگی دانشگاه علامه طباطبایی برای جذب مشترک دانشجویان در رشته‌های مختلف علوم انسانی را اعلام کرد و به تجربه‌های موفق دانشگاه در زمینه برنامه‌های مکمل مانند «علامه پلاس» اشاره کرد و از پژوهشگاه برای همکاری در این زمینه دعوت کرد.

در ادامه، دکتر قبادی (رئیس پژوهشگاه) با تقدیر از مهمان‌نوازی هیأت رئیسه دانشگاه علامه طباطبایی، یکی از موانع پیش روی توسعه علوم انسانی در کشور را عدم ارتباط نزدیک میان نهادهای آموزشی و پژوهشی آن در دهه‌های اخیر دانست و اظهار امیدواری کرد، پژوهشگاه و دانشگاه علامه طباطبایی با تدوین برنامه همکاری‌های مشترک، گام‌های مؤثری جهت عبور از این موانع بردارند.

در این زمینه، ایشان با اشاره به اجرای طرح اعتلای علوم انسانی در پژوهشگاه، از اعضای هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبایی جهت مشارکت در اجرای این طرح دعوت کرد و در

کنار آن، وجود منابع غنی علمی علوم انسانی در کتابخانه مرکزی و کتابخانه استاد مینوی را یکی از ظرفیت‌های دیگر برای گسترش همکاری‌ها برشمرد. وی وجود پرتال علوم انسانی در پژوهشگاه و همچنین ظرفیت‌های انتشار سخنرانی‌ها و همایش‌ها در وبسایت پژوهشگاه و برگزاری کارگاه‌های متعدد ترویجی‌سازی علوم انسانی در پژوهشگاه را یادآور شد و از آنها به عنوان ظرفیت‌های بالفعل جهت گسترش همکاری‌های مشترک دو مؤسسه نام برد.

دکتر ملایی‌توانی (معاون پژوهشی پژوهشگاه)، نیز با یادآوری اجرای برنامه‌هایی مانند پایگاه دادگان زبان فارسی، طرح آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان (آزوفا)، فلسفه برای کودکان (فبک) و مانند آنها در پژوهشگاه، ضرورت همکاری مشترک دو نهاد در زمینه فعالیت‌های علمی بین‌المللی را مورد تأکید قرار داد و ترویجی‌سازی علوم انسانی در فضای اجتماعی در جهت حل معضلات اجتماعی کشور را یکی دیگر از اهداف راهبردی پژوهشگاه معرفی کرد و از دانشگاه علامه طباطبایی دعوت کرد در این زمینه‌ها با پژوهشگاه همکاری کند.

همکاری در زمینه انتشارات، تبادل استاد و دانشجو، بهره‌گیری متقابل از منابع علمی و انجام طرح‌های پژوهشی مشترک از جمله دیگر مواردی بود که دکتر ملایی در سخنان خود مورد تأکید قرار داد.

دکتر علومی (معاون پژوهشی دانشگاه علامه طباطبایی)، نیز مشارکت موثر نهادهای آموزش و پژوهش علوم

انسانی در سیاست‌گذاری‌های کشور را یکی از اهداف راهبردی دانشگاه علامه طباطبایی معرفی کرد و با اظهار تأسف از کم‌توجهی‌های صورت‌گرفته، همکاری دانشگاه و پژوهشگاه را گامی موثر در جهت رفع این معضل معرفی کرد و با نام بردن از پژوهشکده‌ها و مراکز پژوهشی دانشگاه علامه طباطبایی، از پژوهشگاه خواست تجربه انباشته خود در زمینه پژوهشی را در اختیار دانشگاه قرار دهد.

معاون پژوهشی دانشگاه علامه طباطبایی با اشاره به تأسیس پژوهشکده تحول علوم انسانی در این دانشگاه، این امر را تلاشی در جهت افزایش مشارکت دانشگاهیان در سیاست‌گذاری‌های علوم انسانی دانست و از اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های مختلف کشور برای همکاری در این زمینه دعوت کرد.

وی با اشاره به فعالیت مرکز رشد و مرکز کارآفرینی علوم انسانی دانشگاه، کارآفرینی را یکی از اهداف راهبردی دانست که در برنامه‌ریزی توسعه این دانشگاه مورد تأکید قرار گرفته است و در این زمینه، دانشگاه با برگزاری دو رویداد سالانه کارآفرینی، شامل جشنواره روشنا و جشنواره چکاوک، فعال است.

در ادامه، دیگر حاضران نظراتی درباره زمینه‌های گسترش همکاری‌ها ارائه کردند و مقرر شد معاونان پژوهشی دو نهاد، با تشکیل کارگروه‌های تخصصی، اجرایی شدن این پیشنهادها را پیگیری کنند.

در پایان، دکتر قبادی و دکتر سلیمی، تفاهم‌نامه همکاری مشترک علمی و پژوهشی دانشگاه علامه طباطبایی و پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی را امضا و مبادله کردند.

نشست مشترک هیأت امنای کتابخانه استاد مینوی با هیأت رئیسه پژوهشگاه

نشست مشترک هیأت امنای کتابخانه استاد مینوی با هیأت رئیسه پژوهشگاه روز شنبه ۸ اردیبهشت ۹۷ در محل این کتابخانه برگزار شد. این نشست به منظور ارائه گزارش پیشرفت‌های کتابخانه، بررسی تحقق مصوبات جلسات گذشته و تصمیم‌گیری‌هایی در امور دیگر تشکیل شد.

از اعضای هیأت امنای کتابخانه استاد مینوی آیت‌الله دکتر محقق داماد، دکتر فتح‌الله مجتبابی و دکتر شکوفه شهیدی در این نشست حضور داشتند؛ از اعضای هیأت رئیسه پژوهشگاه علوم انسانی نیز دکتر حسینعلی قبادی، دکتر ربانی زاده، دکتر ملایی توانی، دکتر کسرابی و دکتر علوی پور حضور داشتند. لازم به ذکر است در این جلسه با توجه به مسئولیت جدید دکتر زهرا پارساپور در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، از زحمات وی در دوره فعالیت در کتابخانه تجلیل به عمل آمد و دکتر محمدرضا موحدی به عنوان مسئول جدید امور محتوایی و حفاظت از منابع نفیس این کتابخانه مشغول به کار شد.

رونمایی از کتاب «درآمدی بر ادبیات‌شناسی» در نمایشگاه بین‌المللی کتاب

مراسم رونمایی از کتاب «درآمدی بر ادبیات‌شناسی» راهنمای اصول آموزش و پژوهش در ادبیات فارسی، در سی و یکمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب برگزار شد. در این مراسم دکتر محمود فتوحی رودمعجنی (مؤلف کتاب)، دکتر قبادی (رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)، دکتر عاملی رضایی و ... حضور داشتند.

دکتر قبادی ضمن آرزوی موفقیت برای مؤلف کتاب «درآمدی بر ادبیات‌شناسی» ابراز امیدواری کرد که این کتاب چاپ‌های متعددی داشته باشد و بتواند برای علاقمندان علوم انسانی مفید و اثربخش باشد.

لازم به ذکر است این کتاب از سری انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی بود که از آن رونمایی شد.

برگزاری دوره هفتم انتخابات هیأت ممیزه پژوهشگاه

انتخابات دوره هفتم هیأت ممیزه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی روز دوشنبه ۱۰ اردیبهشت ماه ۹۷ برگزار شد. در این انتخابات که با حضور استادان و دانشیاران عضو هیأت علمی پژوهشگاه برگزار شد، دکتر یحیی مدرسی تهرانی، دکتر مصطفی عاصی، دکتر تقی پورنامداریان و دکتر شهرام یوسفی‌فر به عنوان نماینده استادان انتخاب شدند. از جمع دانشیاران نیز دکتر نعمت‌ا... فاضلی، دکتر آریتا افراشی و دکتر عبدالحسین فرزاد انتخاب شدند.

لازم به ذکر است، با پایان دوره ششم هیأت ممیزه پژوهشگاه، دوره جدید هیأت ممیزه پس از تأیید وزیر علوم، تحقیقات و فناوری کار خود را شروع خواهند کرد.

دکتر قبادی در جلسه دیدار ماهانه اعضای هیأت علمی: پژوهشگاه باید چالش‌ها را به مسأله قابل حل تبدیل کند.

دکتر قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، در دیدار ماهانه اعضای هیأت علمی پژوهشگاه که در تاریخ سوم اردیبهشت ۹۷ برگزار شد، ضمن تبریک اعیاد شعبانیه و تأکید بر فلسفه برگزاری این نشست‌ها، گفت: «امیدوارم با بهره‌گیری از همفکری‌ها و همدلی‌های اعضا، بتوانیم در این جلسات در مورد مسائل مختلفی همچون میزان سرانه تولید علم پژوهشگاه در کشور و افزایش عملکرد اثربخش پژوهشگران در جامعه و چشم‌انداز برنامه توسعه راهبردی پژوهشگاه در آینده بحث کنیم».

وی گفت: «ما باید بتوانیم پژوهشگاه علوم انسانی را در پنج سال آینده به عنوان یک مرکز ایده پرداز مطرح کنیم. اعضای پژوهشگاه باید با تخصص به سمت مرجعیت حرکت کنند و فعالیت پنج ساله هر کدام از اعضا در یک مسیر هم‌افزایانه مشخص شود. در ضمن پژوهشگران با اجتناب از پراکنده‌گویی و موازی‌کاری و داشتن یک برنامه پنج ساله جامع و هماهنگ، می‌توانند خروجی‌های سالانه مرتبط و هم‌افزایانه‌ای داشته باشند که در نهایت باعث شود در حوزه خود به عنوان افرادی صاحب تخصص و کرسی شناخته شوند».

قبادی ادامه داد: «می‌توانیم از پیشروان و پیشکسوتان ملی و فراملی، برای حضور در چنین جلساتی دعوت به عمل آوریم. همچنین می‌توانیم از تجربیات کشورهای منطقه چون ترکیه و ... استفاده کنیم و نحوه ارتباط تحقیقات با مسائل جامعه در آنها را بررسی کنیم و الگو بگیریم. ما باید چالش‌های کلان فراروی جامعه را بشناسیم و تشخیص دهیم که کدام یک از این چالش‌ها ممکن است به بحران تبدیل شوند یا اینکه کدام چالش‌ها را می‌توانیم به مسأله تبدیل کنیم؟ ما باید بتوانیم چالش‌ها را قبل از تبدیل به بحران به مسأله قابل حل، تبدیل کنیم. بی‌شک همه ما به آینده جوانان تعهد داریم و باید بتوانیم جامعه را به آرامش دعوت کنیم تا جوانانمان همچنان رشد و شکوفایی داشته باشند. چرا ما نمی‌توانیم با زنان و دخترانمان با زبان بهتری صحبت کنیم و چرا ما می‌خواهیم حرف خود را به طور مستقیم به دیگران تلقین کنیم؟ چرا از این بیت بهره نمی‌گیریم که: خوشتر آن باشد که سر دلبران، گفته آید در حدیث دیگران یا از این آیه: کونوا دُعاةً للناسِ بغيرِ السِّنِّکُمْ ... ما باید بتوانیم از انرژی مضاعف موجود در چنین پژوهشگاه جامعی استفاده کنیم و با راهنمایی و مدد شما چشم‌انداز برنامه دوم توسعه را ترسیم کنیم و با پرداختن به آن، به پرسش‌های مطرح شده در جامعه پاسخ بدهیم».

دکتر قبادی در خاتمه ضمن تأکید بر اینکه مشکل اصلی علوم انسانی ناتوانی در ثابت کردن و نشان دادن تأثیرش در مسائل و مشکلات مردم بوده است، گفت: «باید رشته‌های مختلف علوم انسانی همچون تاریخ، ادبیات، زبان‌شناسی و ... به صراحت بگویند چه مشکلاتی از جامعه را می‌توانند حل کنند و باید در عمل ثابت کنیم علوم انسانی اثربخش است».

در ادامه دکتر ملایی توانی، معاون پژوهشی پژوهشگاه، ضمن بیان لزوم پرداختن به طرح‌های پژوهشی کلان در کنار طرح‌های انفرادی، برخی از تغییرات انجام شده در حوزه تصویب طرح‌ها را نیز مطرح کردند.

در پایان دکتر افراشی، مدیر روابط بین‌الملل، و آقای دکتر قیومی، مسئول دبیرخانه تراز بین‌الملل، به برخی اقدامات انجام شده در حوزه بین‌الملل، اشاره کردند و ضمن معرفی برخی از بنیادها و مراکز بین‌المللی موجود برای مشارکت در طرح‌های بین‌المللی، به پرسش‌های حضار در این خصوص پاسخ دادند.

آینده «برجام» و چشم‌انداز مناسبات روابط ایران و ایالات متحده: صلح‌آمیز یا تنش‌مند؟

نشست تخصصی «آینده برجام و چشم‌انداز مناسبات روابط ایران و ایالات متحده: صلح‌آمیز یا تنش‌مند»، به ابتکار گروه علمی-تخصصی صلح‌انجمن جامعه‌شناسی ایران و با مشارکت معاونت فرهنگی و اجتماعی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در تاریخ ۹۷/۲/۳ در پژوهشگاه برگزار شد. سخنرانان جلسه: دکتر داوود هرمیداس باوند (استاد روابط بین‌الملل)، دکتر الهه کولایی (استاد مطالعات منطقه‌ای دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران)، دکتر احمد بخارایی (عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور)، دکتر محسن عبداللهی (دانشیار حقوق بین‌الملل دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی) بودند.

در ابتدای نشست دکتر عبداللهی در خصوص ویژگی‌ها و دقایق حقوقی برجام سخنرانی کرد، وی با بررسی دقیق نکات حقوقی سند برجام ضمن برشمردن نقاط مثبت عمده سند برجام به برخی از مخاطراتی که در آینده ممکن است از سوی دولت آمریکا برای برجام به وجود آید، اشاره کرد، نهایتاً اظهار نظر کرد که خروج از سند برجام از منظر حقوقی امکان‌پذیر نیست و اگر طرف آمریکایی بخواهد تعهدات خویش را در خصوص این سند متوقف نماید، ممکن است با عکس‌العمل‌های طرف‌های دیگر (۱+۴) بالاحص اتحادیه اروپا و جمهوری اسلامی مواجه شود. عبداللهی در پایان در مورد اینکه آیا جمهوری اسلامی به لحاظ فنی امکان بازگشت به تولید قبل از برجام را دارد اظهار بی‌اطلاعی کرد.

سپس دکتر «باوند» از منظر روابط بین‌الملل به بررسی سند برجام و مناسبات حاکم بر آن پرداختند، وی در ابتدای بحث خویش اظهار داشت: «قدرت‌های بزرگ همواره برای اقدامات خود دلایلی ارائه می‌کنند که گویی آن‌ها به جهان خدمت می‌کنند و از این طریق بر ملت‌های دیگر نیز منت می‌گذارند. سند برجام یک معاهده بین‌المللی است و با توجه به اینکه این سند توسط شورای امنیت سازمان ملل به صورت یک قطعنامه مصوب شده است، این اعضا آن را جهت حفظ منافع جامعه بین‌المللی تصویب کرده‌اند».

دکتر باوند این سند را دارای قوت حقوقی قابل توجهی دانست و گفت: «با توجه به سیاست‌های رئیس‌جمهور کنونی آمریکا و مخالفت‌های منطقه‌ای که در این زمینه وجود دارد، امکان شکنندگی برجام وجود دارد و وی اظهار داشت که در صورت تعلیق برجام توسط آمریکا ممکن است مشکلات مختلفی و بالاحص تحریم‌هایی را تشدید نماید. معمولاً تحریم‌های آمریکا تحریم‌های یک جانبه مضاعف هستند یعنی اگر شرکت‌ها و سازمان‌ها آنها را رعایت نکنند از طرف وزارت دارایی آمریکا تنبیه مالی می‌شوند.

آمریکایی‌ها در بازبینی برجام سه هدف دارند:

۱. تعهدات ایران در برجام دائمی شود. ۲. بین برنامه هسته‌ای و برنامه موشکی ارتباط برقرار کنند. ۳. عدم دخالت ایران در تحولات منطقه.»

در ادامه جلسه دکتر بخارایی، عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور، با تشریح خلاصه‌ای از روابط ایران و آمریکا در چند دهه اخیر، اظهار داشت: پیش‌بینی من این است که ترامپ از برجام خارج نمی‌شود چرا که در کنگره و اتحادیه اروپا با مشکل مواجه می‌شود، اما معتقدیم تحریم‌هایی را به طور جدی و شدید علیه ایران وضع خواهد کرد و این تحریم‌ها به شکلی خواهد بود که نقض کننده برجام نباشند. اگر آمریکا بخواهد تحریم‌هایش را تشدید کند ممکن است ایران برنامه اتمی‌اش را تشدید نماید که به نظر ایشان این تصمیم منطقی نیست. وی اظهار داشت که به نظر وی تصمیم منطقی آن است که ایران به اشکال مختلف مذاکره و تعامل با کشورهای مختلف در این خصوص را ادامه دهد و از این طریق موجبات هم‌گرایی بیشتر با جامعه جهانی را فراهم آورده و از سیاست‌های تنش‌زا پرهیز نماید.»

آخرین سخنران نشست دکتر الهه کولایی، استاد مطالعات منطقه‌ای دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران بود. وی در ابتدای سخنان خود گفت: «متأسفانه ما فرصت دوران اوباما را از دست دادیم و امروز با تجمیع همه نیروهای ضدایرانی در آمریکا به ویژه مثلث ائتلاف رژیم اسرائیل، عربستان سعودی و آمریکا روبه‌رو هستیم. با توجه به تجمیع نیروهای ضدایرانی در آمریکا ناچاریم در چنین فضایی به سمت کشوری مثل روسیه برویم. امروز مثلث اسرائیل، عربستان و آمریکا علیه ایران غیرقابل انکار است اما در عین حال معتقدم فرصت داریم تا در یک رویکرد سازنده بازی را به نفع مردم ایران رقم بزنیم.»

وی با بیان اینکه پس از برجام به نظر می‌آمد که ایران می‌تواند به عنوان یک بازیگر هنجارمند به نظام بین‌الملل بپیوندد، افزود: «برجام این تابلو را درباره ایران به وجود آورد و این پیام را به جهان داد که ایران می‌خواهد به عنوان یک بازیگر فعال به عرصه بین‌الملل بازگردد. این پیام بازیگرانی را که طی چهار دهه گذشته نان تقابل ایران و آمریکا را خورده‌اند، نگران کرد چراکه با این توافق و این رویکرد، فرصت‌هایشان متزلزل شد. اما ایران با برجام نشان داد که می‌خواهد سهم خود را از منافع منطقه بردارد.»

سهمی که در این سال‌ها از دست داده بود و یا خواسته یا ناخواسته فرصت به دست آوردن سهم خود را به بازیگران دیگر در منطقه داده بود.

وی همچنین با بیان اینکه فروپاشی شوروی به لحاظ ژئوپلیتیک یک لقمه آسمانی در اختیار ایران قرار داد که متأسفانه ایران از آن استفاده نکرد، اظهار داشت: «نقش ترانزیتی ترکیه و یا بسیاری از خط لوله‌ها در شمال و شرق ایران که جز دور زدن ایران هیچ توجیه اقتصادی ندارند، فرصت‌هایی بود که می‌توانست در اختیار ایران قرار گیرد.»

عربستان و اسرائیل برای امنیتی کردن ایران در جهان کارهای زیادی کرده‌اند اما برجام همه این مسائل را بهم ریخت. ممکن است برجام به لحاظ تکنیکی ایرادهایی داشته باشد اما به لحاظ کلی می‌توانست بازی برخی رژیم‌های منطقه و فضایی که علیه ایران ایجاد کرده‌اند را بهم بزند و ایران مزیت‌های منطقه‌ای‌اش را به دست آورد. تغییر چهره ایران تحت الشعاع برجام می‌توانست ایران را به عرصه بین‌الملل بازگرداند.

امنیت و ناامنی در سال‌های جنگ جهانی اول

چهارمین نشست از سلسله نشست‌های «حیات اجتماعی ایران در سال‌های جنگ جهانی اول» با موضوع «امنیت و ناامنی در سال‌های جنگ جهانی اول» با سخنرانی دکتر منصوره اتحادیه، دکتر زهرا حامدی و دکتر سعاد پیرا به همت انجمن ایرانی تاریخ و پژوهشکده علوم تاریخی پژوهشگاه علوم انسانی در تاریخ ۲۵ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷، در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد.

دکتر منصوره اتحادیه به عنوان سخنران اول بحث خود را با موضوع «امنیت و ناامنی در فارس طی سال‌های جنگ جهانی اول» آغاز کرد. وی منابع سخنان خود را اینگونه معرفی کرد: اسناد عبدالحسین میرزا فرمانفرما ذیل تاریخ (۱۳۳۹-۱۳۳۵ ه.ق) که قسمتی از این اسناد مربوط به گزارش‌های نظمیه شیراز است که در کتابی با عنوان «زیر پوست شهر» به چاپ رسیده است. همچنین کتاب «زمانه و کارنامه سیاسی و اجتماعی فرمانفرما» که در این جلسه در مورد آن نیز بحث خواهیم کرد.

دکتر اتحادیه سپس به وظایف حکومت در تأمین امنیت پرداخت و گفت: «یکی از الزامات امنیت، قدرت حکومت مرکزی در حفظ جان و مال مردم، توانایی در حفظ استقلال کشور و حفظ ارزش‌های جامعه است. حکومتی که نتواند وظایف را انجام دهد دشمنی، نزاع، پریشانی و ناهنجاری در جامعه بروز می‌کند. البته در دوره جنگ همیشه ناامنی ایجاد می‌شود و شدت می‌گیرد اما در ایالت فارس ناامنی ریشه‌های عمیق‌تری داشت. ساختار ایلپاتی جامعه فارس و مسلح بودن عشایر و ایلات و ضعف حکومت مرکزی به خودسری ایلات دامن زد. انگلیسی‌ها از بوشهر به داخل ایران اسلحه وارد می‌کردند و در اختیار افراد و ایلات طرفدار خود قرار می‌دادند. از زمان انقلاب مشروطه قدرت و نفوذ دولت کاهش یافته بود و این امر به افزایش رقابت ایلات در فارس انجامید. مجلس و مطبوعات از دولت و حکام انتقاد می‌کردند و وظایف دولت و حکام محلی مبهم بود. طی ده سال از ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۰ ه.ق ده حاکم برای ایالت فارس تعیین شد که همگی به ناچار وارد دسته‌بندی‌های موجود می‌شدند و دشمنی و نزاع همچنان وجود داشت. در اوایل انقلاب مشروطه ۱۳۲۵ ه.ق در شیراز درگیری رخ داد که ۴۰ روز به طول انجامید و در این میان قوام الدوله کشته شد. ظل‌السلطان، حاکم اصفهان، برای سرکوب شورش گسیل شد. با سقوط محمد علی شاه، ایل بختیاری که از دشمنان قدیمی قشقایی‌ها بودند، قدرت گرفتند. انگلیسی‌ها در این دوره در جنوب قدرتمند هستند. اگرچه بر اساس قرارداد ۱۹۰۷ م. فارس و خوزستان منطقه بی‌طرف است اما آنها از طریق روابط با رؤسای ایلات در منطقه حضور دارند. در ۱۳۳۲ ه.ق جنگ جهانی اول آغاز می‌شود. انگلیسی‌ها فارس و جنوب کشور را به نوعی اشغال می‌کنند این امر سبب می‌شود پای آلمانی‌ها نیز به فارس برای ضربه زدن به منافع بریتانیا باز شود.

همگام با آغاز جنگ اول، مجلس سوم نیز آغاز به کار می‌کند. دمکرات‌ها رأی بالایی می‌آورند آنها ضد روس و انگلیس هستند و نسبت به آلمان‌ها احساس نزدیکی بیشتری دارند. محمد ولی‌خان سپه‌دار رئیس الوزرا، عبدالحسین میرزا فرمانفرما را به عنوان حکمران فارس انتخاب می‌کند. فرمانفرما مورد تأیید انگلیس است. سپه‌دار با انگلیسی‌ها به توافق می‌رسد تا نیروی S.P.R را در جنوب با تعداد تقریباً ۱۲ هزار نفر که اغلب از ایرانیان هستند، تشکیل بدهند. تشکیل پلیس جنوب توسط انگلیسی‌ها برنامه‌ریزی دراز مدتی است که برای جنوب ایران تدارک دیده شده است. هنوز تمام ابعاد آن بررسی نشده و تنها برای تأمین امنیت در قسمت‌های جنوبی کشور نبوده است. حکام فارس در این زمان موقعیت و رسالت دشواری دارند. آنها از سویی باید از انگلیسی‌ها تمکین کنند و از سوی دیگر باید مردم را راضی نگه دارند. از طرف دیگر باید با ایلات و عشایر منطقه به تفاهم و تعادل برسند همچنین باید پاسخگوی دولت باشند. حاکم شیراز در این دوره همواره با گرانی، بیماری، قحطی، خشکسالی، اختکار، ناامنی، بی‌نظمی، عدم قدرت لازم برای پیشبرد امور، مواجه است.

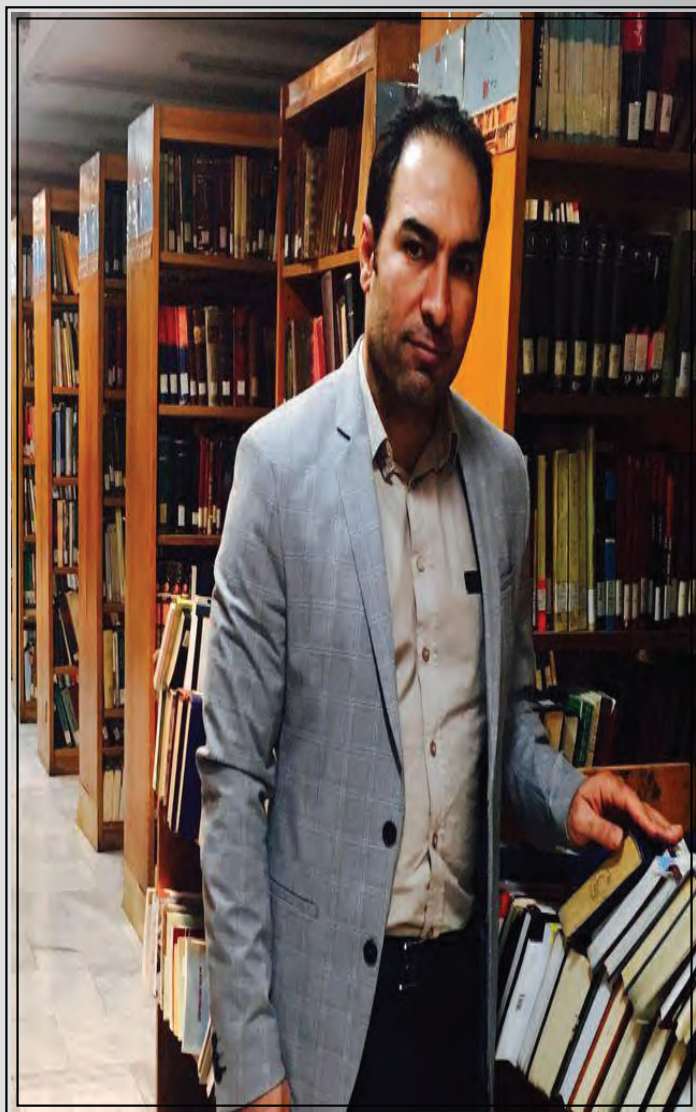
در ادامه خانم سعاد پیرا به عنوان سخنران دوم سخنان خود را با موضوع «امنیت و تصادم برداشت‌ها» بحران اساسی ایالت فارس طی جنگ جهانی بزرگ چنین آغاز کرد: «منافع انگلستان در جنوب ایران قابل چشم‌پوشی نبود. این منافع شامل مزایای سیاسی، استراتژیکی، تلگرافی، تجاری و ارتباطی بود. راه‌های ارتباطی منتهی به هند به عنوان شریان حیاتی اقتصادی و سیاسی برای بریتانیا همواره می‌بایست تحت نظر قرار می‌گرفتند. به‌خصوص فارس که قلب تحرکات ارتباطی و محل عبور خطوط تلگراف و کاروان‌های تجاری و نظامی به هند بود. انگلیس سعی می‌کرد با حفظ امنیت در مناطق تحت تصرفش، بهره‌برداری از آن مناطق را به خوبی انجام دهد. مسئله امنیت جنوب ایران یک بحران همیشگی بود. کرزن، سیاستمدار کهنه‌کار انگلیسی، می‌نویسد: تأمین صلح و ثبات خلیج فارس و جنوب ایران وظیفه دولت بریتانیاست. اکانر، کنسول انگلیس در فارس، از پیچیدگی‌های تأمین امنیت در جنوب ایران توسط انگلیسی‌ها حکایت می‌کند. حفظ منافع ملی انگلیس در هند و ایران برای انگلیسی‌ها اهمیت داشت. وقوع جنگ بزرگ دامنه ناامنی را در جنوب ایران تشدید کرد. آلمانی‌ها و کمیته‌های حزب دمکرات که برخی از سرسلسه‌های آنها همچون «تقی‌زاده» در برلین؛ علیه انگلیس در فارس فعالیت می‌کردند و زمینه افزایش روحیه ضد انگلیسی فراهم می‌شد. آلمان‌ها برخلاف انگلیسی‌ها تلاش بسیار می‌کردند که توازن امنیت را در فارس برهم بزنند. آلمان‌ها نفوذ بر راه‌های منتهی به هند برای دسترسی سریع به مستعمره ارزشمند انگلیس را به عنوان استراتژی اصلی خود قرار دهند و سعی داشتند با ایجاد ناامنی در منطقه برای نفوذ به هند زمینه‌سازی کنند یا لاقلاً بریتانیا را در این منطقه با مشکلات اساسی روبرو سازند. مایر و واسموس دو مأمور اصلی آلمان‌ها به همراه عده‌ای دیگر در ایران فعال می‌شوند. تأمین منابع مالی و مهمات و راه‌های ورود آنها به ایران مسئله مهمی برای آلمانی‌ها بود. انگلیسی‌ها با تشکیل پلیس جنوب توانسته بودند موقعیت خود در جنوب کشور را مستحکم کنند و آلمانی‌ها را در خصوص نفوذ بر راه‌ها و عدم توازن امنیتی در منطقه تقریباً ناکام بگذارند.

دکتر زهرا حامدی به عنوان سخنران اختتامیه بیاناتش را با موضوع «فارس در جنگ جهانی اول به روایت نسخه خطی عبره الناظرین» به صورت کوتاه ارائه داد و گفت: «نسخه عبره الناظرین تألیف «محمد علی مسعودالملک شیرازی» است که سال‌های منتهی به مشروطه تا انقراض قاجار را در بر می‌گیرد. نویسنده از منسوبان خاندان قوام الملک است اما انتقادات تندی نیز علیه این خاندان حکومتگر دارد. محتوای کتاب مربوط به مشروطه و پیامدهای آن و جنگ جهانی اول در فارس اشاره دارد. وی ناامنی در فارس را به اقدامات صولت الدوله قشقایی و عملکرد پلیس جنوب منسوب کرده، از کارنامه حکمرانی فرمانفرما دفاع می‌کند و ناامنی راه‌های فارس را مربوط به اقدامات عشایر قشقایی و ایلات خمسه ذکر می‌کند. مسعودالملک به گرانی شدیدی که در سال‌های جنگ در فارس رخ داد اشاره می‌کند و به ۵ برابر شدن قیمت اجناس طی سه ماه اشاره دارد. همچنین شیوع بیماری‌هایی همچون وبا، حصبه و آنفولانزا در فارس را به هجوم هندی‌ها و خارجی‌ان نسبت می‌دهد.»

انا لله و انا الیه راجعون

دکتر فرزاد جعفری از پژوهشگران پژوهشکده زبان و ادبیات پژوهشگاه و دانشجوی دکتری دانشگاه علامه طباطبایی، متولد ۱۳۵۷ به دلیل بیماری از ناحیه کبد در تاریخ ۱۳ اردیبهشت ماه در یکی از بیمارستان‌های تهران جان به جان آفرین تسلیم کرد.

زنده یاد جعفری در زندگی کوتاه اما پربارش، خدمات علمی ارزنده‌ای را به جامعه تقدیم کرد که از جمله آنها می‌توان به انتشار تصحیح انتقادی «دیوان سیف اسفرنگ» (۱۳۹۶) و کتاب «فرائد» (فرهنگ واژگان دشوار و نوادر قرآن کریم) (۱۳۹۴) و مشارکت در تصحیح جلد نوزدهم «سفینه تبریز» (زیر نظر استاد مهدی مدائنی) (در دست انتشار) در انتشارات پژوهشگاه اشاره کرد.

دکتر قبادی: پژوهشگاه همکار فاضل و صادقی را از دست داد

مراسم ترحیم و بزرگداشت دکتر فرزاد جعفری روز سه شنبه ۲۵ اردیبهشت ۹۷ با حضور خانواده آن مرحوم در سالن حکمت پژوهشگاه علوم انسانی برگزار شد. در این مراسم دکتر قبادی، رئیس پژوهشگاه ضمن عرض تسلیت به خانواده آن مرحوم گفت: «بنده از شخصیت والای مرحوم جعفری دو نکته مهم را استنباط می‌کنم: یکی خودساختگی و دیگری وارستگی که این دو باهم مرتبط هستند و شاید به همین دلیل بود که او اصلاً بیماری‌اش را باور نمی‌کرد».

قبادی افزود: «آخرین بار که با مرحوم جعفری تماس گرفتم، واقعا سکوت معنادار و آرامش ژرفی داشت که این نکات از ویژگی‌های انسان‌های بزرگ به شمار می‌آید. او انسانی کم‌ادعا، کم‌حرف اما سختکوش و پرجار بود که یکی از نشانه‌های انسان‌های بزرگ این است که عرض حیات‌شان باید بیشتر مطالعه شود نه طول عمرشان. زنده یاد جعفری با عمر اندک در حقیقت، عمر خیلی طولانی و ماندگاری از خود به نمایش گذاشته است که در عین همدردی با خانواده ایشان، تبریک هم عرض می‌کنم که چنین انسان شایسته، وارسته و خودساخته‌ای را به جامعه تحویل داده‌اند».

وی تأکید کرد: «پژوهشگاه همکار فاضل و صادقی را از دست داد که باید به خودمان هم تسلیت بگوئیم. امیدوارم پروردگار متعال با فضل جبران ناپذیر خودش در این ماه عزیز برای خانواده‌اش جبران کند و به خانواده گرامی‌اش مخصوصا مادر بزرگوارش صبر و آرامش عطا کند».

دکتر یوسف محمدنژاد، رئیس پژوهشکده زبان و ادبیات، نیز طی سخنانی کوتاه گفت: «ما همکار ارزشمند و دانشمندی را از دست دادیم چون دکتر فرزاد جعفری با آن پشتکار و دانشی که داشتند بی‌شک به یکی از افراد برجسته فرهنگ‌نویسی و پژوهشی کشور تبدیل می‌شدند اما متأسفانه ما او را خیلی زود از دست دادیم. محمدنژاد تأکید کرد: مرحوم جعفری فردی صادق و بی‌آلایش بود و غرور روستایی خاصی داشت که همیشه بدان افتخار می‌کرد».

دکتر رادفر: زنده یاد جعفری به معنای واقعی کلمه محقق بود

دکتر ابوالقاسم رادفر نیز با اشاره به آشنایی‌اش با مرحوم جعفری از سال ۸۴ گفت: «واقعا خیلی دشوار است که باور کنم چنین فردی امین، صادق و اهل دانش را از دست داده‌ایم. او انسان والا و شایسته‌ای بود که همیشه لبخند بر لب داشت و با آرامش صحبت می‌کرد. همیشه در پی جستجوی متون به‌ویژه متون نسخه‌های خطی بود. او به معنای واقعی کلمه محقق بود که زود از جمع ما رفت. متأسفانه بسیاری از کارهای آن مرحوم به صورت برگه و یادداشت باقی ماندند که نتوانست آنها را سروسامان دهد و منتشر کند».

لازم به ذکر است دکتر فرزاد جعفری متولد سال ۱۳۵۷ بود که بامداد جمعه ۱۴ اردیبهشت ۹۷ به دلیل بیماری از ناحیه کبد در بیمارستان طالقانی تهران، جان به جان آفرین تسلیم کرد.

روحش شاد و یادش گرامی باد.

برگزاری پیش‌همایش ملی «استاد شهید مرتضی مطهری و مطالعات قرآنی معاصر»

نخستین پیش‌همایش ملی «استاد شهید مرتضی مطهری و مطالعات قرآنی معاصر» روز سه شنبه ۱۸ اردیبهشت ۹۷ در سالن اندیشه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار گردید. در این مراسم که به دعوت انجمن ایرانی مطالعات قرآنی و فرهنگ اسلامی، کرسی مطهری پژوهی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و بنیاد علمی و فرهنگی استاد شهید مطهری برگزار شده بود اساتید و صاحب نظران مؤسسات قرآنی و دانشگاه‌های ایران شرکت داشتند و نقطه نظرات خود را در خصوص تنظیم امور همایش سال آینده و نیز چگونگی همکاری دانشگاه‌ها و نهادهای مختلف بیان کردند.

نخستین سخنران پیش‌همایش جناب آقای دکتر حسینعلی قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی بود که ضمن خوش‌آمدگویی به حاضران به تأثیر اندیشه و آثار استاد شهید مطهری بر رشد دین‌گرایی در بین دانشگاهیان به‌ویژه در دهه ۵۰ اشاره کرد و گفت: «شهید مطهری به مثابه یک مصلح و اندیشمند دینی نیازهای زمان خود را به خوبی درک کرده و در جهت یافتن پاسخ مناسب تلاش کردند. سپس دکتر فروغ پارسا مسئول پژوهشکده مطالعات قرآنی و رئیس انجمن ایرانی مطالعات قرآنی و فرهنگ اسلامی به عنوان میزبان این نشست ضمن تشکر از حضار از خدمات استاد شهید مطهری به مثابه معمار و نظریه‌پرداز برجسته انقلاب اسلامی ایران تجلیل نمود و بر نقش ایشان در تحول تاریخ اندیشه دینی شیعی تأکید کرد و گفت: استاد شهید مطهری در حیات علمی خود موفق شد مکتب اعتقادی ویژه‌ای را بنیان‌گذاری کند که مبانی هستی‌شناسانه، معرفت‌شناسانه و روش‌شناسانه آن با دقت و عمق علمی تبیین شده است. به اعتقاد پارسا آموزه‌های قرآن کریم جان مایه همه آثار استاد مطهری است و به همین دلیل اندیشه‌ها و دیدگاه‌های قرآنی استاد می‌تواند نقطه عزیمت و محور یک همایش ملی باشد. دکتر پارسا با اعلام این مطلب که همایش استاد شهید مطهری و مطالعات قرآنی معاصر سال آینده برگزار خواهد شد از حاضران دعوت کرد در خصوص محورهای پیشنهادی همایش نظرات خود را ابراز کنند. سپس دکتر مالک شجاعی جشوقانی دبیر کرسی مطهری پژوهی در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی ضمن تجلیل از مقام شامخ استاد شهید مطهری از حاضران درخواست کرد که در فرصت کوتاه ایده‌های خود در خصوص همایش سال آینده را مطرح کنند».

حجت الاسلام و المسلمین محمد علی مهدوی‌راد، عضو هیأت علمی پردیس فارابی دانشگاه تهران، یادداشت‌های مغفول مانده استاد مطهری را موضوع سخنرانی خود قرار داده و گفت: «در بین یادداشت‌های استاد که در مجموعه آثار وی به چاپ رسیده است عنوان «قرآن در قرآن» بسیار قابل توجه است. شهید مطهری در این قسمت ۸۵ آیه را مطرح کرده‌اند که باید مورد توجه و ارزیابی قرار گیرد».

در ادامه حجت الاسلام و المسلمین دکتر سید محمد علی ایازی، مدیر گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات، ضمن اشاره به بایسته‌های پژوهشی در مورد آثار قرآنی شهید مطهری، نگرش استاد به جایگاه انسان و تبیین اقماعی مسائل در سنت آموزشی استاد را به عنوان دو ویژگی مهم و تأثیرگذار در تحلیل آثار ایشان تلقی کرد. دکتر ایازی نیز بر توجه به یادداشت‌های استاد که در مجموعه آثار ۱۵ جلدی به چاپ رسیده، تأکید کرد.

دکتر سید هدایت جلیلی، مدیر گروه رشته علوم قرآن و حدیث دانشگاه خوارزمی، نیز با اشاره به نیاز جامعه امروزی به آراء و آثار استاد مطهری، گفت: «در زمینه تفسیر پژوهی، روش و گونه‌های ارزشمندی در آثار استاد وجود دارد که باید مورد توجه قرار گیرد؛ چرا که این روش‌ها و گونه‌ها می‌تواند منبع خوبی برای مطالعات قرآنی معاصر باشند».

دکتر محمدعلی فتح‌الهی عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی به عنوان سخنران بعدی این نشست طی سخنان کوتاهی توجه حاضران را به برخی از تعاریف و مثال‌های مورد کاربرد استاد معطوف کرده و بیان کرد: «در این زمینه به‌طور مثال می‌توان به تشبیه قرآن به طبیعت و شناخت اسرار آن در طول زمان که فضایی نو و گونه‌ای جدید از نگرش به قرآن را بدست می‌دهد، اشاره کرد».

حجت الاسلام دکتر سید رضا مؤدب، مدیر گروه رشته علوم قرآن و حدیث دانشگاه قم، نیز روش‌ها و رویکردهای تفسیری استاد را به عنوان مهم‌ترین محور که باید در همایش مورد توجه قرار گیرد، مطرح کرد. وی همچنین ضرورت برگزاری این همایش ابراز امیدواری کرد که دانشگاه قم بتواند همکاری خوبی با همایش سال آینده داشته باشد. دکتر جعفر نکونام از اعضاء هیأت مدیره انجمن ودانشیار دانشگاه قم نیز از دیگر سخنرانان پیش همایش بود وی خاطرنشان کرد: «توجه به بستر تاریخی و شرایط زمانی تالیف و تدوین آثار استاد، نوآوری در نظریه پردازی و ضرورت تمرکز بر آن، رویکرد انتقادی به اندیشه‌های استاد، توجه و بررسی خاستگاه ظهور و بروز شخصیت علمی استاد باید مورد نظر قرار گیرد». دکتر کوبک، مدیر اجرایی بنیاد علمی فرهنگی استاد شهید مطهری، آخرین سخنران پیش همایش بود که ضمن تشکر از برگزاری این نشست، گزارش مختصری از فعالیت‌های بنیاد ارائه داد. در پایان از دو کتاب استاد مطهری با عنوان «شناخت از نظر قرآن» و «جامعه و تاریخ در قرآن» رونمایی شد.

دکتر «ملایی توانی» به عنوان سرپرست بنیاد دانشنامه نگاری ایران منصوب شد

دکتر غلامی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری طی حکمی دکتر علیرضا ملایی توانی، معاون پژوهشی پژوهشگاه را به عنوان سرپرست بنیاد دانشنامه نگاری ایران منصوب کرد.

یادآور می‌شود پیش از این، از مرداد ماه ۱۳۹۶ دکتر قبادی رئیس پژوهشگاه با حفظ سمت مسئولیت، سرپرستی این بنیاد را بر عهده داشت که با توجه به استعفای ایشان، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ضمن تقدیر از زحمات ایشان، دکتر ملایی توانی را به منظور پیشبرد «فرآیند در دست انجام تدوین ساختار جدید بنیاد دانشنامه نگاری ایران جهت تصویب در شورای گسترش آموزش عالی» به این سمت منصوب کرد.

تجلیل از فعالیت‌های علمی دکتر زهره زرشناس؛ هیأت علمی پژوهشگاه

مراسم بزرگداشت دکتر زهره زرشناس عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی - زبان‌شناس، ایران‌شناس و باستان‌شناس - با حضور اندیشمندان و پژوهشگران حوزه علوم انسانی روز یکشنبه ۹ اردیبهشت ۹۷ در سرای کتاب، برگزار شد. در این مراسم از تلاش‌های علمی دکتر زرشناس تجلیل به عمل آمد. همچنین در این مراسم هدیه‌ای به رسم یادبود از طرف پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی به دکتر زرشناس تقدیم شد.

برگزاری هفتاد و هفتمین جلسه شورای مدیران و مشاوران طرح اعتلای علوم انسانی در پژوهشگاه

شورای مدیران و مشاوران طرح اعتلای علوم انسانی معطوف به پیشرفت کشور هفتاد و هفتمین جلسه خود را روز شنبه اول اردیبهشت ۹۷ با ریاست رئیس محترم پژوهشگاه، دکتر حسینعلی قبادی، در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار کرد. در این جلسه ریاست پژوهشگاه و رئیس طرح اعتلای علوم انسانی، جناب دکتر قبادی، طرح اعتلا را به عنوان طرح ملی و شاخص کشور در حوزه علوم انسانی برشمردند و بر اهمیت این طرح به عنوان یکی از طرح‌ها و برنامه‌های کلان و کاربردی پژوهشگاه در سال جدید تأکید کرد. در ادامه جلسه دکتر یحیی فوزی، جانشین رئیس در طرح اعتلای علوم

انسانی، به ارائه گزارشی در خصوص نتایج طرح اعتلا در سال گذشته پرداخت و تصویب حدود سی طرح پژوهشی کلان، برگزاری جلسات و نشست‌های مختلف علمی و اجرایی برای پیشبرد طرح و همچنین راه‌اندازی سایت و انتشار فصلنامه تخصصی اعتلای علوم انسانی را از مهم‌ترین دستاوردهای طرح اعتلا برشمرد. در ادامه، اعضای جلسه، لزوم گسترش و ارائه خروجی‌های طرح اعتلا در سال جدید از جمله برگزاری نشست‌های خبرگانی و علمی و ایجاد گفتمان جدید در حوزه اعتلای علوم انسانی را مورد تأکید قرار دادند.

سومین نشست از سلسله نشست‌های «حیات اجتماعی ایران در سال‌های جنگ جهانی اول» با موضوع «کار و بیکاری در سال‌های جنگ جهانی اول» با سخنرانی دکتر ربابه معتقدی و به همت انجمن ایرانی تاریخ و پژوهشکده علوم تاریخی پژوهشگاه در تاریخ ۵ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷ در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد.

دکتر ربابه معتقدی با ذکر توضیحی از وضعیت ایران در آستانه جنگ جهانی اول و لزوم پرداختن به موضوعات اجتماعی و تأکید بر استفاده از منابع آرشیوی در بررسی وضعیت اجتماعی مقاطع معاصر تاریخ ایران، گفت: «از ترکیب تاریخ کار و تاریخ جنگ به تاریخ کار در جنگ می‌رسیم. پرداختن با موضوع کار در مقطع جنگ که شرایط اجتماعی و اقتصادی ویژه‌ای را ایجاد می‌کند و روال‌های دوره صلح و ثبات را تحت تأثیر قرار می‌دهد کار سختی است. در شرایط جنگ جهانی اول در ایران شاهد قحطی برخی ارزاق، بیماری‌های واگیر، نا امنی و نظایر این موارد هستیم».

در طی این سال‌ها تعداد زیادی از نیروهای کار توسط روس‌ها در شمال و شمال غربی و جنوب توسط پلیس جنوب، شرکت نفت برای پالایشگاه آبادان و مسجد سلیمان و محافظت از لوله‌های نفتی، نیروی دریایی انگلیس و بنادر و اسکله‌ها برای تخلیه و بارگیری کشتی‌ها، جذب و مشغول به کار شدند. پالایشگاه نفت آبادان به خاطر افزایش بهره‌برداری گسترش یافت. کشتی‌های باری زیادی در بنادر و اسکله‌ها ساخته شد. ساعت کاری کارگران معمولاً از ۶ صبح تا ۶ بعدازظهر بود. روز تعطیل کارگران یکشنبه بود. ترکیب جمعیتی کارگران منطقه جنوب به‌ویژه آبادان و مسجد سلیمان ایرانی، هندی و چینی بودند. مدیران و کارگران فنی در ابتدای جنگ اروپاییان بودند. برای مهاجران اروپایی تعداد زیادی مسکن ساخته شده بودند. هندی‌ها و چینی‌ها در سوله‌هایی که تعبیه شده بود و در آنها تختخواب قرار داده بودند اقامت داشتند و کارگران ایرانی مهاجر نیز در کپرها زندگی می‌کردند. تعداد زیادی کارگر ساختمان‌سازی نیز برای ساخت و سازهای مسکن، سوله، راه اندازی بنادر و جابجایی کالاها مشغول به کار شدند. سردخانه‌هایی تدارک شده بود که مواد غذایی را برای کارگران خارجی نگهداری می‌کرد.

معتقدی در ادامه به افول بهداشت و سلامتی در این مناطق اشاره کرد و گفت: «آمد و شد کشتی‌های خارجی، حضور سربازان خارجی، شیوع مالاریا و بیماری‌های واگیر در مناطق جنوب ایران سلامت افراد را تهدید می‌کرد. بسیاری از متمولان به خاطر شیوع امراض از مناطق جنوب مهاجرت کردند».

وی در پایان آمیختگی ایرانیان با اقوام خارجی و با مذاهب مختلف را سبب ایجاد سبک زندگی ویژه‌ای در آبادان و مسجد سلیمان دانست و گفت: «تسامح مذهبی به نسبت سایر ایرانیان در میان افراد گسترش یافت. در آداب و رسوم‌ها و تغذیه و خوراک، پوشش نیز تغییراتی حاصل شد که در این مجال امکان پرداختن به آنها نیست».

در رونمایی از کتاب «تاریخ سیاسی چیست؟» مطرح شد: ضرورت ترجمه آثار علوم انسانی به زبان‌های دیگر ملل

نشست «ضرورت ترجمه آثار علوم انسانی به زبان‌های دیگر ملل» همراه با رونمایی از کتاب «تاریخ سیاسی چیست؟» نوشته دکتر عبدالرحمن حسنی‌فر، در غرفه سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی برگزار شد. در ابتدای این مراسم محمدرضا پاکروان، مشاور رئیس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی به ارائه توضیحاتی در خصوص ترجمه کتب در حوزه علوم انسانی پرداخت.

سپس عبدالرحمن حسنی‌فر، استاد دانشگاه، محقق و پژوهشگر در حوزه علوم انسانی، تمدن اسلامی و مسائل اندیشه سیاسی با بیان اینکه بحث دانایی به عنوان آنچه می‌تواند راهبر جامعه باشد، عنوان کرد: «امروز آنچه می‌تواند یک جامعه را پیش ببرد و مشکلات را حل کند علم و دانش و دانایی است. اما در اینکه چگونه می‌توان مصداق دانایی و علم نافع را شناسایی کرد خود محل بحث است.»

وی افزود: «در ارتباط با برنامه پژوهشی خود سه مقوله را دنبال می‌کنم که در قالب یک مثلث آن را ترسیم کردم؛ یکی از اضلاع مثلث میراث، داشته‌های ایرانیان و جغرافیای ایران از ابتدا تا امروز و انباشت تاریخی است. میراث جنبه انفعالی دارد و باید به آن جنبه فعال بدهیم که مجرای آن از طریق علم است. تنها نمی‌توانیم به این اکتفا کنیم که فارابی و ابن سینا و ... علمای دیگر مربوط به ماست. میراث تاریخی زمانی به سخن درمی‌آید و مورد استفاده قرار می‌گیرد که از طریق علم شخصیت پیدا کند. ما در دوران جدید در موضوعات مختلف در مواجهه با مدرنیته قرار گرفتیم. برای اینکه از این چالش‌ها عبور کنیم ضلع دیگری را که می‌دانیم متدولوژی و روش‌شناسی است و در تعامل میان این سه حوزه می‌توانیم به یافته‌ها و نتایج کاربردی برسیم.»

عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با اشاره به مفهوم چرخش تمدنی خاطر نشان کرد: «آنچه از تجربه تاریخی می‌توان آن را استنباط کرد این است که چرخش تمدنی داریم. اینکه تمدنی تمام می‌شود امری عادی است. ما ایرانی‌ها ادعای تمدنی داریم و طبعاً برای اینکه یک تمدن شکل بگیرد حتماً باید از تمدن مستقر عبور کند. این به معنای ندیدن نیست و به معنای شناخت و فهمیدن و تعالی بخشیدن است. در این صورت می‌توان تمدن جدید شکل داد.»

حسنی‌فر ادامه داد: «اگر ایرانیان ادعای تمدن نوینی دارند باید تمدن غرب را بشناسند از آن عبور کنند و تمدن ایرانی اسلامی به وجود آورند. باید داشته‌ها و میراثمان را مورد بررسی قرار دهیم تا بتوانیم به نحو احسن به سراغ آنها برویم. این مسأله زمانی می‌تواند به خوبی منطبق درستی پیدا کند که بتوان در مواجهه با غرب شکل یابد و این نیازمند روش مناسب است. درباره کتاب اخیر این را در نظر داشتیم که ما تاریخ سیاسی ایران را داریم؛ ولی وقتی به آن نگاه می‌کنیم می‌بینیم تاریخ مثبت و ایجابی ما به تصویر کشیده نشده است. تئوری‌هایی وجود دارد که تاریخ سیاسی ایران را منفی تلقی می‌کنند. به نظرم تاریخ سه هزار ساله ایران نکات مثبت زیادی دارد که به تصویر کشیده نشده‌اند. در گذشته تنها تاریخ سیاسی بود اما امروز اجتماعی اقتصادی و ... هم وجود دارد.»

این مؤلف و نویسنده اضافه کرد: «باید بتوانیم از تاریخ، نظریه و مفاهیم بیرون درآوریم. زمانی که به سراغ تاریخ ایران رفته‌ام و آن را به صورت مصداقی مورد بررسی قرار دادم این سوال برایم پیش آمد که چگونه می‌توان جایگاه مردم را در تاریخ سیاسی کشور بررسی قرار داد. آیا قدرت و مردم یک رابطه یک طرفه است و یا می‌تواند به صورت دیگری شناخت بهتری به دست آورد. ما شناخت خوبی از تاریخ ایران نداریم، باید به محققان مان بفهمانیم میراث فرهنگی مهم است و شناخت بهتری در عرصه بین‌المللی به وجود می‌آورد. به هر حال شناخت ناقصی از ایران در تاریخ بین‌الملل وجود دارد. لازم است در این زمینه گفت‌وگویی بین سازمان‌ها و نهادهای مسئول صورت بگیرد تا هم مسأله را خوب شکل دهیم و هم اینکه بتوانیم تصویر مناسبی از جامعه ایرانی داشته باشیم.»

در پایان این نشست از کتاب «تاریخ سیاسی چیست؟» نوشته عبدالرحمن حسنی‌فر، رونمایی به عمل آمد.

وجوه تشابه و افتراق مسأله‌شناسی در ادبیات و جامعه‌شناسی

جلسه گروه زبان و ادبیات فارسی شورای بررسی متون با عنوان «وجوه تشابه و افتراق مسأله‌شناسی در ادبیات و جامعه‌شناسی» در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۹۷ با حضور دکتر محمود فتوحی، عضو هیات علمی دانشگاه فردوسی مشهد و دکتر نعمت‌الله فاضلی، عضو هیات علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، در پژوهشگاه برگزار شد.

در این جلسه، دکتر فاضلی در ارتباط با مسأله‌مندی در ادبیات و جامعه‌شناسی بحث کرد و با تکیه بر مباحث طرح شده در کتاب «درآمدی بر ادبیات‌شناسی» تألیف دکتر فتوحی به چگونگی مسأله‌یابی در پژوهش‌های علوم انسانی و چالش‌ها و مسائل گفتمان‌های مربوط به تغییر رشته پرداخت و در ارتباط با تغییر مرزهای دانش و معنای مسأله‌مند کردن دانش سخن گفت.

دکتر فتوحی نیز در ارتباط با روند تألیف کتاب، مسائل طرح شده در آن و اصول پژوهش در ادبیات سخن گفت. ایشان سه اصل پژوهش را کانون شناخت، هنجار و حرکت دانست و به تبیین مباحث کتاب پرداخت.

در انتها دکتر قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی، از حضور این دو استاد دانشمند در نشست تشکر کرد و از اینکه دکتر فتوحی دعوت پژوهشگاه و گروه ادبیات فارسی شورای متون برای تألیف این کتاب را اجابت کردند تشکر کرده، مباحث طرح شده در این نشست را نقطه عطفی در پیوند مباحث بین رشته‌ای دانست.

جلسه پرسش و پاسخ نیز پس از سخنان دکتر فاضلی و دکتر فتوحی میان استادان برگزار شد و سپس مراسم رونمایی از کتاب «درآمدی بر ادبیات‌شناسی» با حضور دکتر فتوحی و سایر اعضا در غرفه پژوهشگاه در نمایشگاه بین‌المللی برگزار شد.

بزرگداشت روز ارتباطات و روابط عمومی:

گزارش برگزاری پنل تخصصی «ظرفیت‌ها و چالش‌های روابط عمومی حرفه‌ای در ایران: بازخوانی تجربیات زیسته»

به مناسبت روز ارتباطات و روابط عمومی، در روز ۲۶ اردیبهشت ماه ۹۷ پنل تخصصی «ظرفیت‌ها و چالش‌های روابط عمومی حرفه‌ای در ایران: بازخوانی تجربیات زیسته» با همکاری پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات و روابط عمومی با حضور دکتر منصور ساعی (عضو هیأت علمی پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات)، دکتر حسین امامی (مدیر روابط عمومی بانک توسعه صادرات)، دکتر امیرعباس تقی پور (عضو شورای سیاست‌گذاری هفته روابط عمومی و مدیر روابط عمومی سازمان تأمین اجتماعی) و دکتر افشین محمدی (مدرس دانشگاه آزاد و مدیرمسئول سایت وکیل ملت) در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد.

در ابتدای نشست، دکتر ساعی، ضمن معرفی اساتید حاضر، مسئله حرفه‌ای بودن در روابط عمومی را مطرح کرد و از آنها خواست تا نظر خود را پیرامون این موضوع بیان کنند.

دکتر امامی ضمن بیان اینکه روابط عمومی حرفه‌ای نه تنها در ایران، بلکه در جهان نیز وجود ندارد، گفت: «استفاده از برخی از اصطلاحات رایج همچون روابط عمومی حرفه‌ای یا کارگزار روابط عمومی را درست نمی‌دانم. معتقدم اصطلاحاتی همچون روابط عمومی الکترونیک یا روابط عمومی اجتماعی در واقع تعریف نوعی گفتمان هستند. براساس دیدگاه انجمن روابط عمومی آمریکا، روابط عمومی عبارت است از یک فرآیند ارتباطی استراتژیک که در پی ایجاد روابط سودمند متقابل میان سازمان و مخاطبان است. انجمن متخصصان روابط عمومی، روابط عمومی را مدیریت تعامل و تفاهم برای ایجاد تصویر مطلوب از سازمان می‌داند».

در ادامه دکتر تقی‌پور با اشاره به تغییر وضعیت روابط عمومی‌ها در ۲۵ سال گذشته، گفت: «در سال‌های اخیر شاهد تولید محتوای ارزشمندی در حوزه روابط عمومی بوده‌ایم. با این حال بنده تعریف انجمن جهانی روابط عمومی را که همچنان ثابت مانده و تغییر نکرده است، قبول دارم. براساس این تعریف، روابط عمومی بخشی از وظایف مدیریت سازمان است که به صورت ممتد و برنامه‌ریزی شده است و... از نظر من واژه حرفه‌ای دو معنا و کاربرد دارد و منظور از حرفه‌ای‌گری در روابط عمومی، دستیابی به استانداردها و مشخصه‌های ضروری است. منظور از حرفه‌ای کسب تجربه به همراه آموزش و علم آموزی است».

دکتر محمدی ابتدا به کارکرد روابط عمومی و جایگاه آن و همچنین علت بحران‌های موجود در روابط عمومی‌ها پرداخت و گفت: «اداره روابط عمومی باید از بین برود؛ یعنی از حالت اداره خارج و تبدیل به رسانه شود. اگر از حالت اداره خارج شود، کارشناسان مانند رسانه‌ها در روزهای تعطیل نیز اخبار را رصد خواهند کرد و فعال خواهند بود». البته تقی پور ضمن مخالفت با نظر وی، گفت: «روابط عمومی رسانه نیست، روابط عمومی کارهای بی‌شماری انجام می‌دهد که امور رسانه یکی از آنهاست. با تغییر ساختار نیز موافق نیستم، چون معتقدم این ساختار یعنی مشاور حوزه ریاست بودن، جایگاه خوبی است و نیاز به ارتقاء ندارد. اگر در سازمان یا مرکزی رعایت نمی‌شود، آن مرکز باید اصلاح شود تا روابط عمومی به جایگاه درست خود دست یابد و در شورای معاونین حضور یابد و در تصمیم‌گیری‌ها دخیل باشد». امامی نیز ضمن مخالفت با تبدیل روابط عمومی به رسانه گفت: «با تغییر ساختار روابط عمومی‌ها موافقم و در ضمن روابط عمومی را معادل خوبی برای public relation نمی‌دانم. به نظر من می‌توان از معادل‌های بهتری همچون اداره توسعه ارتباطات استفاده کرد».

در ادامه، حاضرین در جلسه به ارائه نظرات خود پرداختند:

دکتر کاظمی دینان، مشاور اسبق بانک مرکزی، ضمن ابراز خرسندی از برگزاری این جلسه، وجود دو انجمن روابط عمومی در ایران را باعث تأسف دانست و درخواست کرد این جلسات ادامه یابد، تا با بیان مسائل و بحث درباره آنها گامی در جهت مشکلات موجود و یکپارچه شدن انجمن‌ها و مراکز برداشته شود.

دکتر مهرابی، عضو هیأت علمی پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات، با تغییر نام روابط عمومی مخالفت کرد و گفت: «تغییر نام باعث آشفتگی در پژوهش‌ها و جستجوهای علمی می‌شود».

دکتر کریمی علوی، رئیس پژوهشکده ارتباطات، ضمن قدر دانی از اساتید حاضر گفت: «نشست مربوط به روابط عمومی از سال ۹۵ با پیشنهاد و همکاری روابط عمومی در پژوهشگاه برگزار می‌شود، سعی خواهیم داشت این نشست در سال‌های آتی بهتر و باشکوه‌تر برگزار شود تا از تأثیرات هم‌افزایانه آن استفاده کنیم».

دکتر احدی، مسئول روابط عمومی پژوهشگاه، از دکتر کریمی علوی، دکتر ساعی و حاضرین در جلسه قدردانی کرد و نظر خود را در رابطه با مطالب بحث شده، این چنین بیان کرد: «شاید بتوان گفت، منظور دکتر محمدی از تبدیل شدن روابط عمومی به رسانه، ورود روابط عمومی به نسل سوم روابط عمومی‌ها و پررنگ‌تر شدن وظایف آن در حیطه رسانه باشد و منظور او از ساختار غلط، به کار گماری دو فرد مستقل در مقام مشاور حوزه ریاست و مدیر روابط عمومی و در نظر نگرفتن جایگاه مستقل برای مدیر روابط عمومی در ساختار مراکز و دانشگاه‌ها باشد. به نظر بنده برای دور شدن از روزمرگی‌ها و حل مشکلات روابط عمومی‌ها باید برنامه‌ریزی داشت، لذا پیشنهاد می‌کنم، جلسات آتی درباره برنامه‌ریزی و آموزش در روابط عمومی باشد. سعی خواهیم داشت با کمک پژوهشکده ارتباطات حداقل هر فصل یک نشست مرتبط با موضوعات و مسائل روابط عمومی داشته باشیم تا از نظرات و پیشنهادهای دوستان بهره‌مند شویم».

گزارش دومین نشست «پژوهش‌های ادبی و مسائل آن»

دومین نشست تخصصی پژوهش‌های ادبی و مسائل آن، به همت پژوهشکده زبان و ادبیات روز یکشنبه ۳۰ اردیبهشت ماه در سالن اندیشه برگزار شد. در ابتدای جلسه، دبیر علمی نشست، دکتر مریم شریف‌نسب، درباره چرایی برگزاری این سلسله نشست‌ها گفت: «باور رایج جامعه و مدیران تصمیم‌ساز عموماً این است که رشته‌هایی نظیر ادبیات فاقد دستاوردهای عملی برای پیشبرد اهداف علمی جامعه هستند. برخی از جامعه‌شناسان علم نیز شناخت را منحصر به تجربه عینی و حتی می‌پندارند و معتقدند مطالعات ادبی، کاری ذوقی و تفننی است که در ترازوی دانش نوین، وزنی ندارد. از این رو پژوهشکده زبان و ادبیات، با برگزاری سلسله نشست‌های «پژوهش‌های ادبی و مسائل آن» و با دعوت از استادان این رشته از دانشگاه‌های گوناگون کشور، سعی دارد این موضوع را از منظرهای مختلف بنگرد».

نخستین سخنران این نشست، دکتر محمود فتوحی، استاد دانشگاه فردوسی مشهد بود که با عنوان «ماهیت تخصصی در پژوهش‌های ادبی» سخن گفت. فتوحی به تفصیل فرایندهای ۹ گانه تخصصی معرفتی (پژوهشی) در ادبیات‌شناسی را برشمرد:

«متن‌پژوهی، زبان‌پژوهی، شکل‌پژوهی، متن‌گردانی‌پژوهی، معنی‌پژوهی، تطور‌پژوهی، تطبیق و مقایسه، نقد و ارزیابی، و نظریه‌پردازی را فرایندهای تخصصی پژوهش‌های ادبی دانست و به تحدید حدود و ثغور پژوهش‌های تخصصی ادبیات پرداخت. همچنین در هر فرآیند رشته‌های رقیب را نیز معرفی و نوع هم‌پوشانی پژوهش‌های رشته‌های رقیب با رشته ادبیات را نیز تبیین کرد. فتوحی در سخن پایانی خود توضیح داد که باید در مطالعات میان‌رشته‌ای، خادم و مخدوم تعیین شده و مشخص شود که پژوهش انجام‌گرفته قرار است منافع پژوهشی کدام یک از دو رشته را تأمین کند».

سخنران دوم نشست، دکتر نعمت‌الله ایران‌زاده، دانشیار دانشگاه علامه طباطبایی بود که با تکیه بر برخی آثار منتخب در کتاب سال جمهوری اسلامی ایران، به تبیین «روش در پژوهش‌های ادبی» پرداخت. وی با بررسی دو متن منتخب در حوزه حافظ‌شناسی، نشان داد که چگونه بسیاری از جملات هر دو متن (حافظ‌نامه خرمشاهی و شرح شوق حمیدیان)، انشایی و عاطفی، فاقد قابلیت صدق و کذب، مبهم و کلی‌گو، دارای زبان ادبی و نه علمی، فاقد دقت کافی در صدور حکم‌های کلی و... هستند. به باور ایران‌زاده، خاطره‌گویی در میانه متن علمی، به کارگیری زبان ادبی سرشار از صناعات ادبی، کهن‌گرایی به‌ویژه در شرح متون کهن، تکرارهای فاقد ارزش معرفتی و... از مهم‌ترین آسیب‌های پژوهش‌های ادبی امروز است.

این نشست با رونمایی از آخرین کتاب دکتر محمود فتوحی با نام درآمدی بر ادبیات‌شناسی (انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۶) توسط دکتر تقی پورنامداریان و دکتر عبدالحسین فرزاد به پایان رسید.

فضای مجازی و امنیت ملی با نگاهی به پیام‌رسان‌های و شبکه‌های اجتماعی

گروه پژوهشی جامعه و امنیت نشست علمی-تخصصی «فضای مجازی و امنیت ملی با نگاهی به پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی» را با ارائه سید علیرضا آل داوود در تاریخ ۲۷ فروردین ۹۷ در پژوهشگاه برگزار کرد.

در ابتدای این نشست محمدعلی مینایی، مدیر مطالعات راهبردی مرکز مطالعات جامعه و امنیت، با ارائه مقدمه‌ای بر مناسبات حاکم بر فضای مجازی و امنیت ملی، یکی از بسترهای مؤثر در دو دهه اخیر در همه ارکان و شئون فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی را فضای مجازی دانست. وی معتقد است که این بستر مؤثر نه تنها ایران بلکه بسیاری کشورهای دیگر را نیز درگیر کرده است. در خردادماه دی ماه ۹۶، یکی از لوازم پدید آمدن وجه ناهنجار این جریان، فضای مجازی بوده است.

سپس سید علیرضا آل داوود، از کارشناسان حوزه فضای مجازی و رسانه، با اشاره به ضرورت فهم شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های ارتباطی در قالب میان رشته‌ای، که این پدیده را در ارتباط علوم اجتماعی با فناوری اطلاعات و ارتباطات درک و فهم کند، هرگونه برداشتی غیر از این رویکرد را فهمی ناقص و نارسا دانست.

در ادامه آل داوود، رسانه ارتباطی را شامل سه بخش نرم افزارهای پیام‌رسان مانند تلگرام؛ شبکه‌های اجتماعی مجازی مانند فیس‌بوک و اینستاگرام؛ و میکرو بلاگ مانند توئیتر، نام برد که نباید با عنوان رسانه‌های اجتماعی نام برده شوند. وی گفت: «کارکرد رسانه‌های اجتماعی با رسانه‌های ارتباطی متفاوت است و زمانی که کارکرد رسانه اجتماعی به رسانه ارتباطی منتقل شود، مشکلاتی را ایجاد می‌کند که امروزه در کشورمان با آن مواجه هستیم».

آل داوود ادامه داد: «از جمله مشکلات و تهدیدات می‌توان به اطلاعات کاربرانی اشاره نمود که در اختیار نهادهای اطلاعاتی سایر کشورها قرار می‌گیرد. اندیشکده تهدیدات بحرانی آمریکا در سال ۲۰۱۵ سندی را منتشر کرد که طبق این گزارش، پروژه خبرچین بیکران (یکی از چندین پروژه مشابه به آن) تنها در مارس ۲۰۱۳ و در یک ماه، ۱۴ میلیارد بسته اطلاعاتی از ایران جمع‌آوری کرده است. در گزارش این اندیشکده مشاهده می‌شود که استفاده‌کنندگان این اطلاعات علاوه بر کشورهای چین، آمریکا و اسرائیل، عربستان نیز بوده، که این موضوع برای ایران بسیار ناراحت‌کننده بوده است. اگر این موضوع به تلگرام و اینستاگرام تعمیم یابد، در واقع اطلاعات ۴۰ میلیون کاربر ایرانی در اختیار اینگونه کشورها قرار دارد».

در پایان محمدعلی مینایی ضمن تشکر از سید علیرضا آل داوود در بیان تهدید و آسیب‌های رسانه‌های ارتباطی، بر بیان فرصت‌های آن نیز در کنار تهدیدها تأکید کرد که در واقع بایستی فرصت و تهدید توأمان در نظر گرفته شود.

برگزاری نشست «ارتباطات انسانی - رسانه‌ای و مبتلایان ایدز: مرض یا بیماری»

با برنامه‌ریزی و هماهنگی پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات نشستی با عنوان «ارتباطات انسانی - رسانه‌ای و مبتلایان ایدز: مرض یا بیماری» با حضور دکتر عاطفه آقایی و دکتر معصومه شفعتی در روز ۲۵ اردیبهشت ماه، در سالن ادب پژوهشگاه، برگزار شد.

در ابتدای جلسه دکتر محمود کریمی علوی، رئیس پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ضمن خوشامدگویی به اعضا و حاضرین در جلسه، به معرفی سخنرانان نشست پرداخت. در ادامه جلسه، دکتر آقایی به ارائه سخنرانی خود پرداخت و گفت: «مطالبی که قرار است در این نشست بیان شود، مبتنی بر انجام رساله دوران دانشجویی‌اش و با موضوع «ارتباطات سلامت» بوده است.»

دکتر آقایی ابتدا به موضوع «ایدز و اچ آی وی» در جامعه امروز ایران پرداخت و گفت: «متأسفانه افزایش مبتلایان، کاهش سن مبتلایان، افزایش روابط جنسی پیش از ازدواج و مسائلی از این دست به تشدید این بیماری منجر شده است. به‌طوریکه موج سوم ابتلا به ایدز از طریق روابط جنسی پیش از ازدواج افزایش پیدا کرده و تبدیل به پدیده اجتماعی شده است. که بنده نوع مواجهه رسانه‌ها با این پدیده اجتماعی را مورد بررسی قرار داده‌ام. وی در مورد هدف تحقیق خود گفت: هدف تحقیق من «شناسایی صورت‌بندی گفتمان تولیدات سینمایی و تلویزیونی ایران در مورد ایدز» بود و با استفاده از روش تحلیل گفتمان به بررسی و تحلیل پنج فیلم سینمایی و سه سریال مرتبط با ایدز پرداخته شد. نتایج نشان می‌دهد که تقابل‌های گفتمانی در این فیلم‌ها و سریال‌ها دیده شده است. به بیمار و فرد آسیب دیده توجه شده اما به ساختارها و نهادهای موثر در این پدیده اجتماعی اشاره‌ای نشده است. آقایی افزود: روایت داستان نمونه‌های مورد تحلیل، بر نحوه ابتلا به بیماری متمرکز است. روند تاریخی از مجرم بودن بیمار به سمت آسیب دیدگی بیمار در این نمونه‌ها دیده شده است. چرخش گفتمان‌ها از برخورد و طرد کردن فرد به سمت دلسوزی و همدردی توأم با مهربانی به فرد آسیب دیده، مشاهده می‌شود.»

در ادامه نشست، دکتر معصومه شفعتی به ارائه پژوهش خود در خصوص روابط انسانی بیمار - پزشک پرداخت و گفت: «انسان، محور اصلی این رابطه بوده و در این تحقیق مورد تحلیل واقع شده است. رابطه کنش و واکنش بیمار - پزشک، کدهای رفتاری کلامی و غیرکلامی مورد بررسی این تحقیق بوده است. تحقیق انجام شده حاکی از آن است که مهارت‌های ارتباطی پزشک با بیمار دچار ضعف و کاستی است. به‌عنوان نمونه، ویژگی گروهی و مواجهه یکسان با بیماران، بدون در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی و شخصیتی بیماران در برخی نمونه‌های مورد بررسی مشاهده شده است.»

شفعتی افزود: «برخی پزشکان در جلب اعتماد و رضایت بیماران ناموفق هستند. بیشترین شکایات بیماران در این خصوص مربوط به ضعف مهارت‌های ارتباطی پزشکان است. بیماران ناراضی نیز اعلام توافق ظاهری می‌کنند. این تحقیق، توجه و تمرکز نهادهای مرتبط را خواستار شده تا روابط پزشک - بیمار به‌عنوان رابطه دو انسان به سمت مطلوب پیش برود.»

در پایان این نشست، سخنرانان به سؤالات حاضران پاسخ دادند.

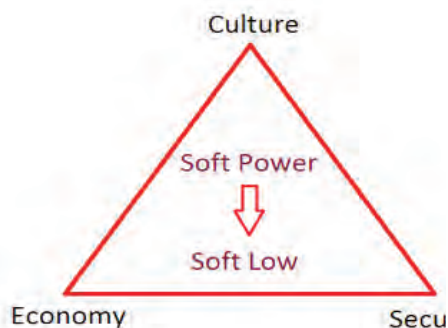
گزارش نشست «بررسی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با ایالت متحده در خاورمیانه»

چهاردهمین نشست مطالعات راهبردی قدرت نرم گروه پژوهشی جامعه و امنیت با موضوع «بررسی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با ایالت متحده در خاورمیانه» با ارائه دکتر ابومحمد عسگرخانی در تاریخ ۹۷/۰۲/۱۷ در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد. این نشست به دبیری محمدعلی مینایی، مدیر مطالعات راهبردی مرکز مطالعات جامعه و امنیت برگزار شد.

در این نشست ابتدا دکتر عسگرخانی، تعریفی از انواع قدرت (قدرت سخت، قدرت نرم و قدرت هوشمند) را ارائه داد و گفت: انواع قدرت باید به صورت یک بسته مکمل و در کنار هم مورد بررسی قرار گیرد. زیرا واگرایی قدرت و عدم توجه به یکی از منابع قدرت، باعث بی ثباتی سیستم می شود. هم قدرت نرم هم قدرت سخت هم قدرت هوشمند هر سه همزمان مورد نیاز است. اما قدرت سخت حرف اول را می زند. قدرت نرم بدون قدرت سخت به تنهایی نمی تواند امنیت را تضمین کند و قدرت سخت نیز به تنهایی نمی تواند وی افزود: «برای شناخت قدرت ها، ابتدا باید دید که بر چه اساس قدرت ها را می توان اندازه گیری کرد. قدرت سخت قدرتی است که عینی و قابل اندازه گیری باشد (مانند قدرت اقتصادی و نظامی)؛ و آنچه که ذهنی و غیر قابل اندازه گیری باشد را قدرت نرم می نامند. ریشه قدرت نرم به زمان فلاسفه یونان باستان و سقراط و ارسطو برمی گردد. البته در نبود قدرت سخت، قدرت نرم وجود نخواهد داشت».

عسگرخانی گفت: «با توجه به مسائل مذکور می توان گفت، آمریکا هر دو نوع قدرت سخت و نرم را در نقاط مختلف جهان از جمله در خاورمیانه و نسبت به جمهوری اسلامی ایران به صورت توأمان به کار می گیرد. در حوزه قدرت سخت، آمریکا، قوانین سخت؛ و از قدرت نرم، قوانین نرم علیه ایران و علیه دشمنان خود استفاده می کند. قوانین نرم نرم ها و قواعد اجتماعی و سیاسی و حقوقی ای هستند که کشورها را از طریق معاهدات و قوانین به لبه پرتگاه سقوط هدایت می کنند».

وی تأکید کرد: «در واقع ایالت متحده در مواجهه با ایران نیز قدرت نرم را براساس قوانین نرم اعمال می کند و ایران را با قوانین نرم در سه حوزه فرهنگی، اقتصادی و امنیتی مهار می کند که سه ضلع یک مثلث هستند. اگر هر کدام از این سه رأس سقوط کند، توانمندی و قدرت ایران از بین می رود و دیگر مثلی وجود نخواهد. از نمونه های اعمال این سیاست را در توافقنامه برجام می توان دید که ایران را از توانمندسازی قدرت سخت خود در همه زمینه های سلاح های هسته ای (و نه فقط بمب هسته ای) محروم کرد. برجام اگر یک معاهده بین المللی نباشد، یک رژیم است و قانون نرم است. در مقدمه برجام موضوع خلع سلاح ابدی ایران در خصوص سلاح های هسته ای تصریح شده است. از این طریق آمریکا به جای استفاده از قدرت سخت (نظامی) از راه خلع سلاح می تواند ایران را مهار کند و به نتایج مورد نظرش برسد».

عسگرخانی معتقد است که در حال حاضر آمریکا با تبدیل قدرت نرم به قوانین نرم از طریق هنجارها، قوانین و مقرراتی

که از طریق مکانیزم هایی مانند برجام تولید می شود، ایران را مهار می کند. وی بهترین راه برون رفت از اوضاع کنونی کشور را تبدیل قدرت نرم ایران در خاورمیانه به قوانین نرم (در مقابل قوانین نرم وضع شده آمریکا) دانست که نداشتن استراتژی متقابل در این موارد و مسائل، موجب جذب استراتژی دشمن و عدم تحرک در برابر آن خواهد شد.

در پایان این نشست برخی از حضار در بیان نقد و نظر، بر لزوم ایجاد مکانیزمی قوی و مؤثر در فرآیند وضع قوانین نرم توسط جمهوری اسلامی ایران تأکید کردند.

گزارش نشست بررسی و نقد کتاب «استعاره»

نشست بررسی و نقد کتاب «استعاره» تازه‌ترین اثر دکتر کوروش صفوی، در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد. در این نشست که در تاریخ ۲۴ اردیبهشت ۹۷ با حضور نویسنده کتاب برگزار شد، دکتر آریتا افراشی، (عضو هیأت علمی پژوهشکده زبان‌شناسی پژوهشگاه) و دکتر احمد رضایی جمکرانی (عضو هیأت علمی گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه قم)، به نقد این کتاب پرداختند.

این جلسه با توضیحات مقدماتی دکتر لیلا الهیان، دبیر نشست، در مورد پیشینه علمی نویسندگان و ناقدان نشست آغاز شد و با توضیحاتی در خصوص استعاره ادامه یافت: «استعاره از آغاز طرح علوم ادبی همواره یکی از مباحث مورد بحث پژوهشگران بوده است؛ با این حال کم‌کم در سیر تاریخی خود چون دیگر وجوه بلاغت راه تکرار مکررات در پیش گرفت. بی‌تردید مطالعات زبان‌شناختی در روزگار معاصر رخت فکری را از این مقوله زدود و به دنبال آن تکاپویی در ادبیات تازه کردن مفاهیم به راه افتاد که به گونه‌ای میان رشته‌ای پرسشگری در باب استعاره و نیاز به پاسخ‌های تازه را به همراه داشت. دکتر صفوی از پیشگامان این امر هستند و برای تحقق این مهم، آثاری مبتنی برای سادگی بیان و روشنی خطوط مشترک ادبیات و زبان‌شناسی دارند. افزون بر این، شناخت عمیق از ادبیات و تسلط به زبان‌شناسی در توفیق آثار ایشان موثر بوده است».

الهیان با اشاره به کتاب «استعاره»، تألیف دکتر کوروش صفوی، افزود: «این کتاب هشت فصل دارد که به نظام نشانه‌ای، سنت مطالعه مجاز، دامنه معنی، سنت مطالعه استعاره در غرب و ایران، استعاره و معنی‌شناسی شناختی، استعاره و روایت و استعاره واژگانی شده می‌پردازد».

در ادامه دکتر کوروش صفوی، نویسنده کتاب در این خصوص گفت: «زبان‌شناسی، مانند دیگر رشته‌های وارداتی اگر بومی نشود، تنها ابزاری برای اندیشیدن درباره اندیشه غربیان است. شاید به همین دلیل است که امروز حتی اگر بخواهیم درباره تلمیح سخن بگوییم، سعی بر این است که به سخنانی از آنها همراه با نمونه (مثلاً بیست درصد ارجاعات مقاله) استناد کنیم. این کتاب، کتابی بومی است. تلاش کردم آنچه در ابتدا به ذهنم رسید را بنویسم و به دور از نمونه‌های انگلیسی تنها نمونه‌هایی از زبان فارسی بیاورم».

صفوی افزود: «من ابزارهای متفاوت را کنار هم گذاشتم و در نهایت به این نتیجه رسیدم که نظری که اولین بار عبدالقاهر جرجانی مطرح کرد، می‌تواند ابزاری برای مطالعه از منظر زبان‌شناسی باشد؛ حذف و کاهش را از هم متمایز کردم. به اصطلاح بافت هم پرداختم. واحد جمله را در نظر گرفتم. بی‌تردید این مباحث ادامه خواهد داشت؛ پس ضروری بود که به هر حال طرح و بحث شود».

همچنین دکتر احمد رضایی جمکرانی، یکی از ناقدان کتاب، گفت: «نسل ما وامدار بیان و قلم دکتر صفوی است، چنان‌که در این کتاب نیز شیوه بیان مستدل و علمی را آموخته‌اند. مطالب، سهل و آسان بیان شده است به گونه‌ای که بتوانیم در ادبیات نیز از آنها استفاده کنیم، اما در بخش سنت مطالعه در میان مسلمانان

سال وفات برخی افراد متفاوت است. در مجاز، این اصطلاح بیشتر به اعتبار معنا بررسی شده نه یک صنعت بلاغی؛ بحث دیگر درباره تفاوت و کاربردهای متنوع علاقه و قرینه صارفه است؛ به‌ویژه که در این کتاب در تقابل به قرینه ناصارفه قرار گرفته است. نکته دیگر این که هر چند نظر استاد نزدیک به نظر جرجانی است که ما یک استعاره مخیله داریم و یک استعاره خارج از دنیای ادبیات و در زبان، اما در کتاب از استعاره‌های ادبی مثالی نیامده است».

دکتر آریتا افراشی دیگر ناقد این کتاب نیز سخنان خود را اینگونه مطرح کرد: «ابتدا لازم است پرسید رسم نقد کتاب استادی مانند دکتر صفوی چگونه باید باشد؟ ایشان پس از حدود چهل سال کار این کتاب را نگاشته‌اند؛ در حالی که خود بسیار پیگیر، صبور و منظم در انجام امور هستند. این کتاب، آموزشی نیست پس نمی‌توان توقع داشت با این کتاب استعاره را آموخت، بلکه تلاشی نظریه‌پردازانه است».

افراشی تأکید کرد: «با اینکه امروزه در ایران مقاومتی در برابر نظریه‌پردازی وجود دارد، باید ببینیم ملاک‌های ارزیابی تلاش نظریه‌پردازانه چیست و با همان ابزار کتاب را بررسی کرد؛ اصطلاحات ابداع شده برای توصیف موارد، در کل اثر و آثار پیرامون این موضوع، همگی پایبند به همان تعریف است، پس نوعی انسجام درونی دارد. فصل‌بندی‌های کتاب زمینه‌ساز یکدیگر است. البته کتاب می‌توانست بدون فصل‌زبان‌شناسی شناختی باشد اما در آن صورت دیگر کتاب، بحث تازه و قابل نقدی نیز نداشت. هر چند استاد خود در این

فصل به نقد لیکاف و جانسون پرداخته‌اند در حالی که برای معنی‌شناسی در ایران کاربردی نیست».

گزارش همایش بین‌المللی «زن و مهاجرت»

نخستین دوره از مجموعه همایش‌های بین‌المللی «زن و مهاجرت» با موضوع «زن، رمان و مهاجرت» در پژوهشگاه علوم انسانی برگزار شد. دو نشست نخست از همایش بین‌المللی زن، رمان و مهاجرت، دوشنبه ۱۰ اردیبهشت ماه در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، با حضور برخی از متخصصان و منتقدان ادبی و صاحبان قلم از ایران و برخی کشورهای عربی برگزار شد. در این مراسم که با حضور برخی از چهره‌های مطرح ادبیات عرب؛ همچون عبدالنبی قییم، موسی بیدج و برخی استادان گروه‌های زبان و ادبیات عربی دانشگاه‌های تهران برگزار شد، شش سخنران درباره روایت‌شناسی و روایت زنانه و مهاجرت نتیجه مطالعات و تجربیات خود را عرضه کردند. نشست نخست، به بررسی روایت و روایت‌شناسی در جهان عرب و ایران اختصاص داشت و نشست دوم، ارائه‌هایی تخصصی درباره نوشتار زنانه و رمان‌های زنان مهاجر بود.

در نشست نخست در حوزه روایت‌شناسی، دکتر عبدالله ابراهیم، متفکر و منتقد ادبی بزرگ جهان عرب، ضمن تعریف اصطلاح روایت، توضیح داد روایت‌شناسی را، که با تحلیل متون روایی دارای روش‌های گوناگون تعبیری غنی شده است، نباید ضابطه‌ای قطعی و نهایی دانست که خواه ناخواه بر متون تحمیل می‌شود، بلکه پژوهش روایت‌شناختی چارچوبی است نظری که از توانایی‌ها، نوع نگرش، سبک و روش، فرهنگ، اهداف و میزان آگاهی ناقد از یک سو و مفاهیم روایی، عرف‌های نظری و داده‌های متنی از سوی دیگر تغذیه می‌شود. با این مؤلفه‌های اساسی است که تحلیل و تأویل متون و نیز تحلیل زمینه‌های فرهنگی ماده روایی میسر می‌شود. وی همچنین درباره تاریخ پیشرفت نقد روایی و روایت‌شناسی در ادبیات عربی توضیحات مبسوطی داد.

سپس دکتر ابوالفضل حرّی، استاد دانشگاه اراک، به توضیح و نقد وضعیت روایت‌شناسی در ایران پرداخت. حرّی توضیح داد با اینکه روایت‌شناسی از جذاب‌ترین نحله‌های نقد و نظریه ادبی در ایران محسوب می‌شود، اما چشم‌اندازی از وضعیت فعلی آن در دسترس نیست و نیاز است وضع موجود بررسی و آسیب‌شناسی شود. او با بیان این‌که کار پژوهشی‌اش در زمینه آسیب‌شناسی روایت‌پژوهی در ایران هنوز در نیمه راه است، از این موارد به عنوان مشکلات اصلی در نظام آموزشی و پژوهشی در این حوزه یاد کرد: عدم دسترسی به اصل اندیشه‌های مرتبط با این نحله‌ها؛ دسترسی به آثار و منابع اصلی از طریق ترجمه؛ عدم توجه به خاستگاه فلسفی، اجتماعی و اندیشگانی این نوع رویکردها؛ ماهیت فروکاهندگی و فرمول محور بودن این رویکردها؛ تأکید بیش از اندازه بر آموزه‌ها و مؤلفه‌های سنج‌پذیر و کمی‌پذیر؛ توجه بیش از اندازه بر ثنویت و یا تقابل‌های دوتایی؛ جدایی متن از بافت فرا ادبی و آموزه‌های ایدئولوژیک؛ عدم توجه به نقش خواننده در خوانش متن.

نشست دوم به موضوع «رمان مهاجرت زنان» اختصاص داشت و با سخنرانی دکتر مریم حسینی، استاد ادبیات فارسی دانشگاه الزهرا و رئیس انجمن علمی نقد ادبی، آغاز شد که گزارشی درباره ادبیات داستانی زنان مهاجر ایرانی ارائه داد. دکتر مریم حسینی در مقدمه تأکید کرد که همه آنچه زنان مهاجرت نوشته‌اند و می‌نویسند جزو ادبیات مهاجرت محسوب نمی‌شود. وی ضمن این گزارش توضیح داد که اوج مهاجرت زنان نویسنده در فاصله سال‌های ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۰ و به‌ویژه در سال‌های جنگ بوده است. می‌توان آثار و درون‌مایه‌های نوشتار زنان مهاجر و نویسنده ایرانی را در سه گروه دسته‌بندی کرد. در آثار نویسندگان مهاجر گروه اول مانند مهشید امیر شاهی، گلی ترقی، روح انگیز شریفیان، مهرنوش مزارعی، نهال تجدد و سودابه اشرفی، موضوع مهاجرت و درون‌مایه‌های مربوط به آن (مانند نوستالژی و غم غربت، تقابل خود و دیگری و بحران

هویت و نیز تبعید) پررنگ است. اما دسته‌ای از نویسندگان مهاجر مترجم داستان‌ها و رمان‌های خارجی‌اند و دسته‌ای از ایشان به زبان دوم، معمولاً زبان کشور مقصد یعنی انگلیسی، فرانسه یا آلمانی داستان می‌نویسند، در حالی که جمعی از ایشان به نگارش به زبان فارسی وفادار مانده‌اند. به گفته مریم حسینی، شاید مهم‌ترین درون‌مایه داستان‌های این زنان مسأله هویت به عنوان مهاجر و همچنین به عنوان یک زن است. از جمله موفق‌ترین این آثار که به زبان انگلیسی و در آمریکا انتشار یافته رمان لولیتاخوانی در تهران اثر آذر نفیسی است که به ۳۲ زبان ترجمه شده است. یک نکته قابل توجه این است که برخی داستان‌ها به لحاظ ادبی ارزش چندانی ندارند، اما مورد استقبال زیادی در خارج از کشور قرار گرفته است. اما حجم بزرگی از آثار نویسندگانی که به فارسی می‌نویسند، در ایران منتشر شده و گلی ترقی و شهرنوش پارسا پور و روح انگیز شریفیان از جمله مشهورترین و موفق‌ترین ایشان‌اند. برخی از این آثار، برگزیده مهم‌ترین جوایز کشور چون جایزه گلشیری، صادق هدایت و مهرگان ادب بوده‌اند. رمان‌هایی چون چه کسی باور می‌کند رستم از مهرانگیز شریفیان، انگار گفته بودی لیلی از مهرنوش مزارعی از آن دسته‌اند.

پس از او، عبدالله ابراهیم در سخنرانی دوم خود، درباره هویت زنانه‌نویسی توضیحاتی داد. او نخست درباره زنانه‌نگری بحث کرد و معتقد بود که اندیشه زنانه‌نگر، طرفدار نگارشی است که مرکز آن زنان‌اند و جهان را از دیدگاه ایشان برمی‌سازد و این مستلزم ایجاد زبان خاصی است که برای عرضه افکار و احساسات زنان و بیان مسائل جهان ایشان کارآیی داشته باشد. به همین دلیل، زنانه‌نویسی به تردید در داده‌های فرهنگ پدرسالار و بازنگری در آگاهی ناقص و همیشه ملایم این فرهنگ پرداخت، از بدیهیات ثابت و راسخ در تار و پود این فرهنگ سلب اعتماد کرد و اصل تسلط مردانه موجود در تمامی مفصل‌های اساسی آن را باطل کرد. آنگاه، بر اساس آگاهی اصیلی نسبت به مردانگی و زنانگی در مقام شراکت و نه تضاد، روابط متقابلی را عرضه کرد که جایگزین روابط تابع و متبوع شود. اما در این راه، زنان نویسنده، دشواری‌های فراوانی پیش رو دارند. نخستین وظیفه زنانه‌نویسی همانا تغییر مسیر پذیرش فرهنگ پدرسالار است و این کار را باید اولاً با ایجاد تردید درباره توانایی این فرهنگ در نمایندگی جهان زنانه انجام دهند و ثانیاً با معرفی آن به عنوان فرهنگ حذفی‌ای که یک طرف اصلی مشارکت در فرآیند تبیین و تعبیر مسائل دو طرف را کنار می‌زند. پس از این، زنانه نویسی باید وارد راه‌های نرفته‌ای شود که فرهنگ پدرسالار از ورود به آنها ناتوان است و این یعنی نمایاندن ویژگی‌های زنانه نوشتن از این ویژگی‌ها کشف جدیدی می‌شود که هدف از آن نه نقض مردانه‌نویسی، بلکه برملا کردن ناتوانی آن از انجام وظیفه‌ای فراگیر برای بیان منویات هر دو جنس است.

سخنرانی سوم را دکتر شکوه حسینی، دبیر همایش زن و مهاجرت و مدیر گروه پژوهشی مطالعات زنان در پژوهشگاه علوم انسانی، درباره مقایسه رمان‌های دو نسل از زنان نویسنده مهاجر عرب ایراد کرد. مسأله او تحلیل و بررسی این پرسش بود که نویسندگان زن چگونه در رمان‌های خویش مطالبات جنسیتی را با معضلی نظیر مهاجرت پیوند داده‌اند و آیا اصولاً می‌توان مدعی نگاهی زنانه در ادبیات مهاجرت شد. به باور او، مهاجرت، در معادلات دنیای مدرن، مسأله‌ای بنیادی برای زنان عرب است؛ چرا که آنان از یک سو به دلایل سیاسی، تجربه‌های فراوانی از مهاجرت دارند و از سوی دیگر، بسیاری از ایشان در پی ورود مدرنیته به شرق، مهاجرت را وسیله‌ای برای اعمال اراده و انتخاب خویش دیده‌اند. در عین حال، این پدیده برای زنان مهاجر عرب، بستری برای تجربه‌هایی متناقض بوده است. زن مهاجر، در ابتدای مهاجرت، معمولاً احساس آزادی توأم با نیل به مقصود دارد و حس می‌کند با این انتخاب توانسته است خود را از چرخه «دیگرگی جنسیتی» خارج سازد؛ اما از سوی دیگر، لمس عینیت‌های نامطلوب زندگی در کشور مهاجرپذیر در کنار مسائل کلی ناشی از مهاجرت، نظیر بحران هویت و هماهنگ شدن با شرایط جدید، احساس حاشیه بودن به عنوان «دیگرگی ملیتی» را در زن مهاجر پدید می‌آورد و تبعیض‌های نژادی، ملیتی و دینی بار دیگر او را به حاشیه رانده و احساس «دیگرگی» بودن را در زن مهاجر دوچندان می‌نماید.

در ادامه این گفتار، دکتر ندا علیزاده کاشانی، فارغ‌التحصیل ادبیات تطبیقی از دانشگاه مچراتای ایتالیا، درباره موضوعی نو در ادبیات مهاجرت به نام نومد سخن گفت. عنوان سخنرانی او، نویسندگی به زبان سوم، از ادبیات مهاجرت تا ادبیات نومد بود. به گفته او، اصطلاح نومد / Nomadic را ابتدا ژیل دلوز و فلیز گاتاری به کار گرفتند و سپس روزی برایدوتتی آن را شاخ و برگ داد. نومد را در زبان فارسی می‌توان به کوچ‌نشین، صحرا گرد، عشایر و یا خانه‌به‌دوش ترجمه کرد. نومد هویتی فرا- مابینی، جدید و آزاد از محدودیت‌های فرهنگی و ملیتی است. این هویت جدید پایه در زبانی سوم دارد که به مکان و فرهنگ خاصی ربط داده نمی‌شود. زبان سوم به نویسنده اجازه می‌دهد تا از مفاهیم انتزاعی سخن بگوید بدون هیچ اشاره‌ای به مفاهیم محدود کننده فرهنگ کشور مبدأ یا مقصد. وی به عنوان نمونه‌ای از ادبیات نومد، از آثار جومپا لاهیری نام برد. لاهیری، نویسنده مهاجر نسل دوم در امریکای شمالی، پس از سال‌ها نویسندگی به زبان انگلیسی و دستیابی به جوایز ادبی برای کتاب‌هایش که به موضوع هویت دیاسپورای هند در آمریکا می‌پردازد، برای مدت سه سال به کشور ایتالیا می‌رود و به نویسندگی به این زبان می‌پردازد و به گفته خود او هویت خویشتن را در همسانی بیشتری با زبان ایتالیایی درمی‌یابد.

گفتار پایانی این نشست را دکتر اسماء معیکل عرضه کرد که نویسنده و منتقد ادبی سوری و مقیم قطر است. سخنان او نیز درباره زنان نویسنده عرب و امکان زنانه‌نویسی بود. او سخن خود را با گفتاری درباره گمنامی زنان نویسنده به خصوص در ادبیات عربی آغاز کرد و معتقد بود این گمنامی ناشی از تبعیض‌های ضد نگارش زنان، خصوصاً در حوزه رمان، بوده است؛ در حالی که مطالعات تاریخ ادبیات نشان می‌دهد زنان نویسنده عرب، در خلق رمان، پیشتر از مردان دست به آفرینش زده‌اند.

در مرحله اول، رمان‌نویسی زنانه میان نگارش مرد و زن فرقی نمی‌نهاد. ولی در مرحله بعدی، زنانه‌نویسی مختصات بارزی یافت. این تشخیص نتیجه آگاهی و شعوری است که نسبت به شرایط زنان و نگاه خاص ایشان به جهان حاصل شد. بدن، مؤلفه‌ای اساسی در زنانه‌نویسی است که حضور بارزی در بیشتر آثار زنانه دارد و از دیدگاهی مغایر با دیدگاه مرد بدان پرداخته می‌شود. نوشتن درباره تن، بیشتر در سه قالب و آن هم همراه با دوگانه‌های متناقض صورت گرفته است: قالب نخست، تجاوز به بدن و حفظ آن، قالب دوم، محدود کردن بدن و آزادسازی آن و قالب سوم، پوشاندن بدن و نشان دادن آن بوده است. وی اشاره کرد که عوامل سیاسی، دینی، اجتماعی و اقتصادی به‌طور گسترده این دوگانگی‌ها را تشدید می‌کنند و انواع و تجلیات آن را به بازی می‌گیرند. در نتیجه، دوگانگی‌ها به شکل‌های گوناگون و در سطوح گوناگونی بروز می‌کنند که به نوع همان عوامل و انگیزه‌های پشت پرده بستگی دارد.

ادامه و بخش سوم این همایش، روز شنبه پانزدهم اردیبهشت در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، در سالن سرای ملل، از ساعت ده و نیم تا دوازده برگزار شد. در این نشست سه سخنران به ایراد سخنرانی در موضوعات تعیین شده پرداختند:

ابتدا دکتر معیکل، سخنرانی خود را با عنوان «زن در جهانی در حال تغییر: نگاهی از درون» به طور مبسوط به مشکلات زنان در جوامع شرقی و مسائلی که به طور عام زنان کشورهای عربی و به طور خاص مهاجران زن را مورد مخاطره قرار می‌دهد و انعکاس آن در رمان زنان اشاره کرد. وی در بخشی از سخنان خود گفت: «امروز ثابت شده است که بخش اعظم مفاهیم مدرنیته و تمدن که در این جوامع گرد آمده بود، جز پوسته نازکی نبود که به سرعت متلاشی شد تا همان جاهلیت پیشینی را که همچنان بر ذهن و دل این جوامع حاکم است برملا سازد. شاید زن یکی از بارزترین قربانیان این حوادث باشد، چون خشونت در تمامی سطوح بر او چیره شد. در جریان کوچ و مهاجرت و پاکسازی نژادی و مذهبی به دوران زنده به گور شدن دختران بازگشت. مفاهیم کنیزی زنان میان طرف‌های جنگ احیا شد و ایشان را در بازارهای برده فروختند تا سنت‌های قرون وسطی در تقسیم غنایم جنگی احیا شود. نظام‌های سیاسی خشونت عنان گسیخته‌ای در حق زنان مخالف خود روا داشتند که

کمترین حد آن تجاوز جنسی بود. در مناطقی هم که از اعمال خشونت‌بارنجات یافتند، حجاب بر زنان تحمیل شد و برقع را بر زن واجب کردند، گویی که او عورت است و جهان باید فقط از پس نقاب او را ببیند. هر قدر که زمان پیش‌تر می‌رود سنت‌های قدیم احیا می‌شوند. به نظر می‌رسد، جوامع ما با اعمال خشونت بر زنان و سرکوب ایشان در برابر مدرنیته مقاومت می‌کنند. برهیچ خردمندی پوشیده نیست که این مقاومت در واقع باز ترسیم همان حد و مرزهاست که گمان می‌کردیم جوامع‌مان آنها را پشت سر گذاشته‌اند. این محدودیت‌ها امروز به ناگاه با بهانه‌هایی مانند اصالت و حفظ هویت به عرصه می‌آیند».

سپس پروفیسور عبدالله ابراهیم به بسط موضوع زنان در رمان نویسندگان زن با عنوان «رمان زنانه در جهانی پر آشوب» پرداخت. وی در بخشی از سخنان خود گفت: «در این سخنرانی تمایل دارم به جریان‌های بزرگی بپردازم که رمان عربی راه آنها را گشوده است تا هم شرایط واقعی جوامع عرب را نشان دهد و هم نوآوری‌های خود را عرضه کند. سردمدار این جریان‌ها رمان زنانه است. این بررسی مسیر و چگونگی حضور فعال رمان عربی در غوغای زندگی معاصر را آشکار می‌کند و نشان می‌دهد که این حضور و فعالیت به بهترین شکل ممکن انجام شده است. شخصیت‌ها از کلیشه‌های فرمانبرداری خارج شده‌اند، حوادث دیگر به هم پیوسته و منسجم نیستند، ارزش‌های سنتی موعظه‌گرانه و حامی وضعیتی ایستا برای روایت فروریخته‌اند، نویسندگان از نقش‌های فعال خود در جهان داستانی عقب نشستند و فقط شاهد حوادث بزرگ و پژوهنده این حوادث‌اند و خلاصه، روایتی که برای ساخت و پرداخت حکایتی پندآموز به کار می‌رفت دیگر در میان نیست. به این ترتیب، روایتی جسورانه و افشاگر احوال جهان پر آشوب جای این همه را گرفته است که هیچ عرفی را تقدیس نمی‌کند و هیچ میراثی را لزوماً محترم نمی‌شمارد».

آخرین سخنران این نشست دکتر شکوه حسینی بود که سخنرانی خود را با عنوان: «رمان مهاجرت زنان و هویت‌یابی در زبان؛ مقایسه تطبیقی دو رمان (عطر سنبلی عطر کاج) و (تحت سماء کبنهاغن)» با این مقدمه آغاز کرد: «یکی از چالش‌های جدی در رمان مهاجرت به طور عام، و رمان زنان مهاجر به طور خاص، بحران هویتی است که شخص مهاجر در غربت نسبت به زبان مادری و زبان کشور میزبان پیدا می‌کند تا جایی که موضوع اصلی برخی رمان‌ها به طور عمده حول محور زبان دور می‌زند. این پدیده به طور خاص در رمان‌های نسل دوم مهاجران عینیت می‌یابد که یا در مهاجرت‌گاه به دنیا آمده‌اند یا از کودکی به همراه خانواده مهاجرت کرده‌اند. این افراد، هم با زبان مادری خود فاصله پیدا می‌کنند و هم زبان جدید نقش عنصر هویت‌بخش را برای آنان ایفا نمی‌کند. وی در ادامه مؤلفه‌های پیوند دهنده زبان و هویت را در رمان ایرانی و عربی مقایسه کرد».

لازم به ذکر است که گروه مطالعات در نظر دارد مراحل بعدی این طرح را با دعوت از چهره‌های شناخته شده در ادبیات، جامعه‌شناسی و فلسفه از کشورهای مختلف آسیا، آفریقا، اروپا و آمریکا ادامه دهد و می‌کوشد نگاهی همه‌جانبه به بازتاب پدیده مهاجرت در آثار زنان مهاجر داشته باشد.

گزارش نشست «سواد رسانه‌ای با محوریت: زنان و خانواده»

نشست «سواد رسانه‌ای، با محوریت زنان و خانواده» از سری نشست‌های انجمن سواد رسانه‌ای ایران، روز دوشنبه ۳۱ اردیبهشت ماه در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد و موانع افزایش سواد رسانه‌ای خانواده‌ها مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

در این نشست بهاره نصیری، عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، چند ادبیاتی بودن و موازی‌کاری نهادهای دولتی و غیردولتی را از مجموعه عوامل ناموفق بودن ارتقای سواد رسانه‌ای عنوان کرد. وی با انتقاد از اینکه سواد رسانه‌ای برای برخی افراد بیشتر شبیه یک مد علمی و مقوله‌ای لاکچری شده است، تأکید کرد: متأسفانه در این حوزه برخی نیز نگاه کاسبکارانه و بازاری دارند که همه این موارد از موانع حرکت سواد رسانه‌ای روی ریل صحیح خود است. این استاد دانشگاه پاشنه آشیل سواد رسانه‌ای را نداشتن متولی دانست و گفت: «متأسفانه در حوزه سواد رسانه‌ای دستگاه‌های متعدد دولتی ادعا دارند اما در عین حال هیچ یک هم خود را متولی حمایت از بخش خصوصی برای افزایش سواد رسانه‌ای نمی‌دانند».

در ادامه، محمد صادق افراسیابی، مدیر عامل انجمن سواد رسانه‌ای ایران بر لزوم بومی‌سازی سواد رسانه‌ای با توجه به آموزه‌های دینی و فرهنگ اسلامی - ایرانی تأکید کرد و گفت: «من تعریفی بومی از سواد رسانه‌ای را ارائه کردم اما لازم است برای عملیاتی شدن این تعریف دست به دست هم دهیم تا شاهد تحقق سواد رسانه‌ای بومی باشیم. امروزه زنان جامعه چه زنان شاغل و چه زنان خانه‌دار قدرت تولید محتوا و حتی کسب درآمد را از طریق فضای مجازی دارند و فقط باید به آنها ادبیات سواد رسانه‌ای و چارچوب‌های سواد رسانه‌ای را آموخت». وی همچنین تعداد معلمان سواد رسانه‌ای که در مدارس کتاب تفکر و سواد رسانه‌ای را آموزش می‌دهند را به تعداد تمام مدارس که این درس را تدریس می‌کنند بسیار زیاد دانست و گفت: «مشکل اصلی این است که اکثر معلمان که سواد رسانه‌ای را قرار است آموزش دهند، خودشان نمی‌دانند سواد رسانه‌ای چیست و من موارد متعددی شکایت دریافت کردم که معلم به دانش‌آموزان گفته است؛ درس جدیدی به نام سواد رسانه‌ای ارائه شده که درس مهمی نیست و بیایید سر کلاس برنامه‌های تلویزیون و شبکه‌های ماهواره‌ای را نقد و بررسی کنیم و اصلاً نگران نمره نباشید. گزارش‌هایی که از کژکارکرد تدریس سواد رسانه‌ای در مقطع دهم متوسطه به دست ما رسیده است، نشان می‌دهد درس سواد رسانه‌ای به دلیل کم سوادی معلمان این درس به درس ضد سواد رسانه‌ای تبدیل شده است و چون اسم رسانه در آن به کار رفته برخی معلمان خیال می‌کنند این درس بهانه خوبی برای بیان نظرات و حتی خاطراتشان در مورد برنامه‌های تلویزیونی و شبکه‌های ماهواره‌ای و فیلم‌های سینمایی است! و این کاملاً با اهداف تدریس سواد رسانه‌ای تعارض دارد».

در بخش دیگری از نشست، معصومه نصیری، قائم مقام انجمن سواد رسانه‌ای نیز تأکید کرد: «خانواده به عنوان اصلی‌ترین رکن اجتماع در ایجاد «سلیقه رسانه‌ای فرزندان» و «مدیریت و کنترل مصرف رسانه‌ای» آنها نقش موثر و غیرقابل انکاری دارد که همگان روی آن اتفاق نظر دارند اما مساله اساسی چگونگی همراه سازی خانواده‌ها با این ضرورت است. آیا ما از پدر و مادری که خود هنوز برنامه ریزی مشخصی برای استفاده‌های رسانه‌ای ندارد و به راحتی تحت تاثیر تبلیغات بازرگانی و سریال‌ها قرار می‌گیرد، می‌توانیم انتظار برنامه‌ریزی مصرف رسانه‌ای برای فرزندان را داشته باشیم؟ آیا در خانواده‌ای که زن به عنوان رکن موثر هنوز ساعت‌ها دنبال کننده انواع سریال‌هاست می‌توانیم انتظار داشته باشیم فرزندان، بازی رایانه‌ای خود را به درستی و متناسب با سنشان انتخاب کنند؟»

مؤلف کتاب «سواد رسانه‌ای و خانواده» اصلی‌ترین گام را «ایجاد حس ضرورت فراگیری سواد رسانه‌ای در خانواده‌ها» دانست و تصریح کرد: «خانواده دارای سواد رسانه‌ای در تعامل با انواع رسانه رابطه منطقی مبتنی بر هزینه - فایده را تنظیم و برنامه‌ریزی می‌کند که وساطت فعال و محدودکننده در تعامل فرزندان با رسانه را به عنوان اصل لحاظ کرده و به آن پایبند خواهد بود».

نصیری در پایان خاطر نشان کرد که نهضت سواد رسانه‌ای ایران تنها زمانی توفیق خواهد یافت که عموم مردم و خانواده‌ها را با خود همراه کند.

مخاطبان به شنیدن کدام فایل‌های صوتی، رغبت بیشتری دارند؟

شهرام اصغری

کارشناس روابط عمومی پژوهشگاه

امروزه بخش اعظمی از مخاطبان اطلاعات و دانش مورد نیاز خود را با گوش دادن به فایل‌های صوتی به دست می‌آورند. با اینکه هنوز هم هستند افرادی که به رسانه‌های مکتوب وفادارند اما دیگر اکثریت نسل جدید و جوان فرصت کافی برای نشستن پای جعبه جادویی را هم ندارند و فقط به کلیپ‌ها و ویدئوهای کوتاه شاید روی خوش نشان دهند! در شرایط امروز جامعه و با توجه به سرعت اینترنت اغلب دانشجویان و علاقمندان به دانلود فایل‌های صوتی رغبت بیشتری نشان می‌دهند و از آن می‌توانند استفاده بهینه‌تری بکنند. نکته مهم اینکه، مخاطب امروز تمایل دارد اصل صوت و لحن سخنران را در اختیار داشته باشد نه اینکه گزارشگری بخواهد با نگاه و سلیقه خود آن را مکتوب یا تحریف کند و ... اما دانشجویان و مخاطبان مختلف با دیدن کدام فایل‌های صوتی رغبت بیشتری برای دانلود آن از خود نشان می‌دهند؟

۱- فایل‌هایی که کم حجم باشند.

۲- زمان سخنرانی، نشست، همایش و ... زیاد نباشد.

۳- سخنران، معتبر یا سرشناس باشد.

۴- موضوع و بحث سخنرانی، مسأله روز باشد.

باید قبول کنیم خیلی از دانشجویهای علاقمند و سالم کشور نمی‌توانند بیش از بسته‌های ماهیانه خود اینترنت خریداری کنند و با توجه به بیکاری و مشکلاتی از این قبیل آنها به‌رغم میل باطنی به دانلود فایل‌های پر حجم، رغبت آنچنانی از خود نشان نمی‌دهند. با توجه به اینکه بیشتر مخاطبان ما از شهرستان‌ها و استان‌های دورافتاده یا محروم هستند توجه به این مهم ضروری است. خلاصه و گزیده گویی هم مهارتی است که هر استادی باید بیش از سایرین بدان واقف باشد. همچنین سخنران نیز فارغ از سرشناس بودن یا نبودنش باید حرف‌های تازه‌ای برای گفتن داشته باشد. حرف‌هایی از زوایایی جدید موضوع بحث که ذهن مخاطب را به آینده معطوف کند و به تفکر وادارد.

بی‌شک گاهی سخنرانان جوان و جویای نام نیز مطالب مفید و ارزشمندی از خود ارائه می‌کنند اما در فضای رقابتی دنیای دیجیتال، رسانه‌ها بیشتر به افراد سرشناس و مشهور میدان می‌دهند.

کیفیت فایل‌ها نیز موضوعی است که هر مخاطبی نمی‌تواند از آن چشم‌پوشی کند. اینکه وسط فایل‌ها پارازیت نباشد و سخنران نیز از موضوع بحث خارج نشده یا از شاخه‌ای به شاخه دیگر نپریده باشد موضوع مهم و مورد توجه خیلی از مخاطبان است. این را هم اضافه کنیم ویرایش فایل‌های صوتی نیز موضوع زمان‌بری است و از سرعت انتشار فوری آن در فضای مجازی می‌کاهد ضمن اینکه با ویرایش فایل‌ها، مخاطب احساس می‌کند فایلی سانسور شده را در اختیار دارد و در ادامه از کانال مربوطه طرد می‌شود.

امروزه یک استاد یا سخنران باید مهارت آن را داشته باشد و بداند که حرف‌هایش را چگونه و با چه لحن و گویشی بیان کند تا بتوان فایل صوتی یا نتیجه نشست را در اختیار دانشجویان و علاقمندان قرار داد. متأسفانه برخی استادان این مهارت را ندارند یا با معیارها و قواعد انتشار اخبار و فایل‌های صوتی در خبرگزاری‌ها و کانال‌های مجازی آشنا نیستند که این موضوع باعث می‌شود هزینه یا زمان خاص صرف شده برای برگزاری نشست، خروجی نداشته باشد و محتوای الکترونیکی مورد پسند مخاطبان از آن تولید نشود. در این زمینه مناسب است یک سخنران در زمان ۳۰ یا ۴۰ دقیقه‌ای موارد اصلی بحث را بازگو کند، سپس در قسمت پرسش و پاسخ به برخی جزئیات بپردازد.

خلاصه کلام اینکه باید بتوانیم با در نظر گرفتن نکات ظریفی که مخاطب بدان توجه می‌کند، فایل‌های صوتی مناسبی را در فضای دیجیتال و عرصه‌های فرهنگی عرضه کنیم و به اشتراک بگذاریم که مخاطب برای استفاده آن رغبت بیشتری از خود نشان دهد و از صرف وقت و هزینه در این خصوص ناراضی و پشیمان نباشد.

درآمدی بر فلسفه مطالعات اسلامی:

چالش‌های اثبات‌گرایی (پوزیتیویسم) در مطالعات اسلامی ایران

با هماهنگی پژوهشکده مطالعات قرآنی و همکاری انجمن ایرانی مطالعات قرآنی و فرهنگ اسلامی، در روز یکشنبه ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۷، نشستی با عنوان «درآمدی بر فلسفه مطالعات اسلامی: چالش‌های اثبات‌گرایی (پوزیتیویسم) در مطالعات اسلامی ایران» با سخنرانی دکتر سیدمحمدحادی گرامی عضو هیئت علمی پژوهشکده مطالعات قرآنی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، در سالن حکمت پژوهشگاه برگزار شد.

دکترگرامی در ابتدای بحث با طرح این سؤال که فلسفه علوم انسانی چیست، به چند گفتمان موجود برای پاسخ به این سؤال اشاره کرد و گفت: «یک گفتمان، فلسفه‌های مضاف است که در حال حاضر در ایران کاربرد زیادی پیدا کرده است. از این منظرگاه، فلسفه مضاف خودش یک پارادایم واحد است که می‌تواند به پدیده‌های مختلف اضافه شود و شاید در این اضافه شدن، وحدت خودش حفظ شود. گفتمان دیگر، لنگر گفتمان فلسفه علم است که در ایران بیشتر یک گفتمان مبتنی بر فلسفه تحلیلی است و مبانی و بنیادهای آن نگاه منطقی به علم است.»

وی سپس به نکته‌ای ظریف در باب تفاوت فلسفه علم و فلسفه علوم انسانی اشاره کرد و توضیح داد: «وقتی علوم انسانی در فلسفه وارد می‌شود، بحث اعم از این است و با یک گونه روش‌شناسی روبه‌رو هستیم که یکی از آن‌ها نگاه تبیینی و تحلیلی است و یک نگاه قاره‌ای و تفسیری است که اشاره خواهیم کرد، لذا کسی که می‌گوید فلسفه علوم انسانی همان معنای فلسفه علم را می‌دهد، ممکن است مخاطب را دچار اشتباه کند، چون عمدتاً فلسفه‌ای مبتنی بر پارادایم فلسفه تحلیلی فلسفه علم است.»

گرامی برای تفهیم منظور خود از پارادایم، مثالی را درباره دو پارادایم دین پژوهی زد و گفت: «برای دین پژوهی در فضای غربی و ایران دو پارادایم وجود دارد؛ یک مورد پدیدارشناختی و یکی هم تاریخی است. نگاه پدیدارشناسانه یک نگاه در مقابل نگاه تاریخی است و تلاش می‌کند دین را از درون و تا حدی نزدیک به روش‌های مردم‌شناختی درک کند. نقد پدیدارشناسان به کسانی که نگاه تاریخی داشتند، این بود که این چیزی که شما می‌شناسید، در واقع تاریخ دین است و باید برای شناخت دین با متدینان گفت‌وگو داشته باشید و این روش، روش درستی برای شناخت دین نیست. گرامی منظور خود از «فلسفه مطالعات اسلامی و علوم انسانی» را پارادایم‌شناسی عنوان کرد و پارادایم را رشته‌ای از پیش فرض‌های بی‌چون و چرا دانست که شالوده هر فعالیت علمی را تشکیل می‌دهد.»

گرامی برای اینکه ضرورت پارادایم‌شناسی را در مطالعات اسلامی تبیین کند، یکی از فایده‌های آن را خودآگاهی پژوهشگران برای دفاع از پژوهش‌های خودشان در برابر پارادایم‌های رقیب عنوان کرد و در ادامه گفت: «دانشجوی فیزیک در یک پارادایم، با روشی مشخص کار می‌کند که با تعدد پارادایمی روبه‌رو نیست و می‌تواند بدون ارجاع پژوهش کند. برخلاف یک دانشجوی علوم انسانی که باید از لحاظ نگرش، وضعیت پارادایمی خود را روشن کند و بعد از این مرحله، این پارادایم باید بتواند اثبات‌گرایی روش و رویکرد را نیز تعیین کند که فرضی است و بعد روش را انتخاب می‌کند که کتابخانه‌ای است و رویکرد را تعیین می‌کند که آن نیز می‌تواند تاریخ سیاسی باشد. برای رشته‌ای که یک پارادایم وجود دارد، بحث‌های پارادایمی لازم نیست و کندکننده مسیر پیشرفت آن علم هم محسوب می‌شود. اما در علوم انسانی پارادایم‌شناسی به علت تعدد پارادایم‌ها ضروری است».

دکتر گرامی ضمن اشاره به روش زندگی در پژوهش‌ها، گفت: «علت روش زندگی غفلت از پارادایم‌شناسی است. در ایران پژوهش‌های زیادی می‌شود و دانشجو اطلاعی از روش کار ندارد و اجباراً باید فصلی با عنوان روش‌شناسی داشته باشد. کمبودهایی در نگاه سنتی همواره دیده می‌شود ولی زبان ما در توضیح این تفاوت‌ها الکن بوده و می‌دانیم که متفاوت است، اما نمی‌توانیم آن‌ها را توضیح دهیم؛ لذا این پارادایم‌شناسی می‌تواند ابزاری برای توضیح باشد».

وی برای اینکه بحث رویکرد پوزیتیویستی در مطالعات اسلامی را مطرح کند، ابتدا توضیحاتی را درباره شکل‌گیری تاریخی این پارادایم در اندیشه غرب و تقابلش با پارادایم‌های دیگر مطرح کرد و گفت: «شروع علم جدید در غرب از دوره بعد از رنسانس حاصل شد و علوم تجربی و طبیعی طرح شد و علم بر اساس ملموسات بنیان‌گذاری شد. پوزیتیویسم شکل گرفت که به معنای تبیین پیامدهای اجتماعی بر اساس قوانین علوم تجربی بود. در قرن نوزدهم با این اثبات‌گرایی تقابل شد و نگاه اصلی، نگاه تفسیری در برابر نگاه تبیینی بود. نگاه تفسیری می‌گوید افعال انسانی واجد معنا هستند. موضوع پژوهش علوم اجتماعی افعال معنادار است نه تبیین علی و معلولی. در ادامه رویکرد میانه‌ای نیز شکل گرفت که از نظر معرفت‌شناسی پایگاهی به مانند همین نگاه تفسیری و قاره‌ای دارد و می‌گوید: رشد علوم، مستقل از منابع سیاسی و اقتصادی نیست و امکان دستیابی به بی‌طرفی ارزشی وجود ندارد و علم عملی اجتماعی مانند دیگر اعمال اجتماعی است و برتری بر دیگر اعمال ندارد».

او سپس شرایط کنونی مطالعات اسلامی و فلسفه علوم انسانی در ایران را این گونه توضیح داد: «ما نه تنها فلسفه مطالعات اسلامی نداریم، بلکه از لحاظ پارادایمی در پارادایم اثبات‌گرایی گرفتار هستیم و این رویه در رویکرد غالب است. در مطالعات اسلامی پژوهش‌ها عمدتاً بر اساس آن پارادایم است، نیز ممکن است افرادی که این طور کار می‌کنند، خودآگاه نباشند اما واقعیت این است که بسیاری از دانش‌های اسلامی مانند علم اصول، متکی بر اثبات‌گرایی است که یک گفتمان و مدل فکر کردن است و بروز و ظهور آن در کاربست روش‌های علوم تجربی و طبیعی است. چون دپارتمان‌های دانشگاهی ما بر اساس نگاه حوزوی شکل گرفت، لذا شاهد هستیم که پارادایم اثبات‌گرایی غالب است».

گرامی در انتها چالش‌های غلبه اثبات‌گرایی در مطالعات اسلامی ایران را برشمرد و گفت: «ضعف منظرگرایی، جبر اندیشی، ترجیح دگما یا عقاید سخت بر فکت تاریخی، مرگ خلاقیت، فروکاهش مطالعه دین به سمت اصالت و نص‌گرایی به جای هرمنوتیک، از جمله این چالش‌ها هستند. برای نمونه ضعف منظرگرایی مربوط به بی‌توجهی به رویکرد قاره‌ای است و نگاه اثبات‌گرایی که به این رویکرد بی‌توجه است منجر می‌شود که پژوهشگران این حوزه دچار ضعف منظرگرایی شوند».

گزارش نشست «دیدار نماینده بنیاد هومبولت آلمان با اعضای هیأت علمی پژوهشگاه»

به همت دفتر همکاری‌های علمی و بین‌المللی پژوهشگاه، نشست نماینده بنیاد فردریش فون هومبولت آلمان، دکتر سعید بلالایی، با اعضای هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی، روز یکشنبه ۱۶ اردیبهشت ۹۷ برگزار شد.

در این نشست ابتدا نماینده بنیاد هومبولت به معرفی این نهاد و تاریخچه آن پرداخت و حوزه فعالیت‌های این بنیاد را شرح داد. دکتر بلالایی در این خصوص گفت: «تأسیس بنیاد مذکور به سال ۱۹۵۳ میلادی برمی‌گردد که به نام الکساندر فون هومبولت، دانشمند و انسان‌شناس آلمانی نامگذاری شده است. شعار اصلی این مؤسسه نیز حمایت از پژوهشگران و محققان مستعد است، نه حمایت از پروژه‌ها و طرح‌های تحقیقاتی. به عبارتی دیگر این بنیاد با اشخاص حقیقی در ارتباط است و نه نهادها و موسسات و شخصیت‌های حقوقی».

وی ضمن اشاره به اعطای سالانه ۶۰۰ بورس تحقیقاتی و ۱۰۰ فرصت مطالعاتی به پژوهشگران سراسر جهان توسط بنیاد هومبولت، هدف اصلی این بنیاد را ایجاد شبکه‌ای فعال و پویا از پژوهشگران سراسر جهان دانست و گفت: «تاکنون ۲۸ هزار بورس تحقیقاتی به پژوهشگران اعطا کرده است که در میان آنان ۵۱ برنده جایزه نوبل قرار دارند. بنیاد هومبولت توجه ویژه‌ای نیز به زنان پژوهشگر دارد و بدون توجه به سن، موقعیت جغرافیایی و شغلی از طرح‌های پژوهشی آنها حمایت می‌کند و معمولاً سهمی برابر برای زنان و مردان در اعطای این بورسیه در نظر گرفته می‌شود. علاوه بر این، بنیاد توجه ویژه‌ای به کشورهای در حال توسعه به جز سهمیه مربوط به هند و چین دارد و امتیاز و سهمیه بیشتری را برای پژوهشگران کشورهای در حال توسعه در نظر می‌گیرد».

بلالایی تأکید کرد: «یکی از بورس‌های اعطایی بنیاد «بورس پژوهشی پسا دکترا» است که به فارغ‌التحصیلان دکتری که حداکثر چهار سال از زمان اخذ مدرک آنان گذشته باشد، اعطا می‌شود. همچنین بورس پژوهشی اساتید به دانشیارانی که حداکثر ۱۲ سال از اخذ مدرک دکترای آنان گذشته باشد، اعطا می‌شود. طول مدت استفاده از این بورس دو سال است. بورس پسادکترای بنیاد هومبولت معتبرترین بورس این مؤسسه است و کسانی که یک بار موفق به دریافت این بورس شوند، مادام‌العمر امکان استفاده و مشارکت در پروژه‌های هومبولت را خواهند داشت. غیر از این بورس، جایزه‌ای هم برای محققان و پژوهشگران در نظر گرفته شده است. این جایزه به مبلغ ۵۵ هزار یورو است که ۲۰ هزار یورو آن صرف تهیه تجهیزات و منابع می‌شود.

همچنین از منطقه خاورمیانه تا به حال ۷۵۴ نفر این بورس را دریافت کرده‌اند که تعداد ۱۶۰ نفر از آنها ایرانی بوده‌اند. از این تعداد بورسیه شدگان ایرانی ۱۷ نفر در حوزه علوم انسانی فعال بودند.

دکتر بلالایی در توضیح فعالیت‌های بنیاد هومبولت تصریح کرد: «مراکز هومبولت در شهرهای بایروت و توپینگن در حوزه علوم انسانی گزینه‌های مطلوبی برای اعضای پژوهشگاه محسوب می‌شوند. دانشگاه آزاد برلین نیز دارای رشته‌های ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی است و همچنین دانشگاه هایدلبرگ هم در حوزه‌های علوم انسانی جزء دانشگاه‌های فعال به شمار می‌آید. مرکز هومبولت در شهر بایروت رشته‌های ادبیات فارسی و ایران‌شناسی را در میان رشته‌های تحصیلی متعدد دانشگاه دارا است.»

نماینده بنیاد فردریش فون هومبولت آلمان در توضیح دریافت بورس گفت: «مطابق روش معمول دریافت این بورس فرد متقاضی، استاد یا پژوهشگر مورد نظر را در آلمان پیدا می‌کند و پس از برقراری ارتباط، یک طرح تحقیقاتی مشترک تدوین می‌شود. فرم‌های مربوط پس از تکمیل برای داوری علمی، در یک فرآیند ۳ الی ۴ ماهه برای کمیته انتخاب نیز ارسال می‌شود. فرد متقاضی در صورت تمایل می‌تواند دوره آموزش آلمانی ۲ تا ۴ ماهه را در موسسه گوته آلمان طی کند.»

در خاتمه دکتر بلالایی به طور کلی هدف بنیاد هومبولت را ایجاد شبکه‌ای گسترده متشکل از پژوهشگران و محققان دانست که پژوهش گروهی را به صورت شبکه‌ای انجام می‌دهند. این جلسه با طرح پرسش‌هایی از سوی حاضران ادامه پیدا کرد و در نهایت با جمع‌بندی دکتر افراشی، مدیر دفتر همکاری‌های علمی و بین‌المللی پژوهشگاه، به پایان رسید.

فراخوان مقاله برای شرکت در همایش «حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی»

گروه اقتصاد شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی برگزار می کند:

«همایش حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی: بررسی برنامه‌ها و متون» در تاریخ ۲۸ تیرماه ۱۳۹۷ در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار خواهد شد. از مقالات برتر تجلیل شده و در پژوهشنامه انتقادی شورای بررسی متون (علمی-پژوهشی) چاپ و در سامانه ISC ثبت خواهد شد.

محورهای فراخوان مقاله

۱. بررسی و نقد متون رشد اقتصادی درون‌زا برای حمایت از تولید ملی-بررسی نقش انتقال فناوری و R&D در حمایت از تولید ملی
۲. بررسی و نقد متون مربوط به تجربه کشورها در حمایت از تولید ملی در سال‌های اخیر (دوره ملی‌گرایی اقتصاد جدید)
۳. بررسی و نقد متون و تجربه سیاست صنعتی و تجاری برای حمایت از تولید ملی در ایران (جایگزینی واردات-جایگزینی صادرات-توسعه صادرات)
۴. بررسی و نقد متون و برنامه‌های حمایت از تولید ملی و الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت
۵. بررسی و نقد متون و برنامه‌های حمایت از تولید ملی و اقتصاد مقاومتی (تاب آوری اقتصادی)
۶. بررسی و نقد برنامه‌های پژوهشگاه‌ها و دانشگاه‌ها در اقتصاد دانش بنیان و حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۷. بررسی و نقد متون اقتصاد طرف عرضه
۸. بررسی و نقد برنامه‌های حمایت از نشر و ترویج متون و کتب علوم انسانی ایران در داخل و خارج از کشور
۹. بررسی و نقد متون تحریم اقتصادی و حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۰. بررسی و نقد برنامه‌های مبارزه با قاچاق کالا در حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۱. بررسی و نقد برنامه‌های مبارزه با رانت جویی گروه‌های ذی نفع و فساد مالی در کاهش اثر بخشی حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۲. بررسی و نقد برنامه‌های پولی-ارزی و مالی در حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۳. آسیب‌شناسی نهادی در حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۴. بررسی نقش تولیدکنندگان، مصرف‌کنندگان و حاکمیت در حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۵. نقش سرمایه اجتماعی در حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۶. نقش عوامل فرهنگی در حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۷. حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی از دیدگاه اقتصاد رفتاری

گروه اقتصاد شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی برگزار می کند:

همایش

حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی؛

بررسی برنامه‌ها و متون

فراخوان مقاله

تاریخ برگزاری: پنجشنبه ۲۸ تیر ۱۳۹۷
آخرین مهلت ارسال متن کامل مقالات: پنجشنبه ۳ خردادماه ۱۳۹۷

محورهای همایش:

۱. بررسی و نقد متون رشد اقتصادی درون‌زا برای حمایت از تولید ملی-بررسی نقش انتقال فناوری و R&D در حمایت از تولید ملی
۲. بررسی و نقد متون مربوط به تجربه کشورها در حمایت از تولید ملی در سال‌های اخیر (دوره ملی‌گرایی اقتصاد جدید)
۳. بررسی و نقد متون و تجربه سیاست صنعتی و تجاری برای حمایت از تولید ملی در ایران (جایگزینی واردات-جایگزینی صادرات-توسعه صادرات)
۴. بررسی و نقد متون و برنامه‌های حمایت از تولید ملی و الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت
۵. بررسی و نقد متون و برنامه‌های حمایت از تولید ملی و اقتصاد مقاومتی (تاب آوری اقتصادی)
۶. بررسی و نقد برنامه‌های پژوهشگاه‌ها و دانشگاه‌ها در اقتصاد دانش بنیان و حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۷. بررسی و نقد متون اقتصاد طرف عرضه
۸. بررسی و نقد برنامه‌های حمایت از نشر و ترویج متون و کتب علوم انسانی ایران در داخل و خارج از کشور
۹. بررسی و نقد متون تحریم اقتصادی و حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۰. بررسی و نقد برنامه‌های مبارزه با قاچاق کالا در حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۱. بررسی و نقد برنامه‌های مبارزه با رانت جویی گروه‌های ذی نفع و فساد مالی در کاهش اثر بخشی حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۲. بررسی و نقد برنامه‌های پولی-ارزی و مالی در حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۳. آسیب‌شناسی نهادی در حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۴. بررسی نقش تولیدکنندگان، مصرف‌کنندگان و حاکمیت در حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۵. نقش سرمایه اجتماعی در حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۶. نقش عوامل فرهنگی در حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی
۱۷. حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی از دیدگاه اقتصاد رفتاری

برای کسب اطلاعات بیشتر با شماره ۰۲۱-۸۸۰۶۶۸۱۰ تماس حاصل فرمایید
پست الکترونیکی ارسال مقالات: hamayesh.shora@gmail.com

نشانی: نینوا کورجستان، خیابان دکتر بهمن (۶۶ شمیر)، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

آخرین مهلت ارسال آثار ۳۱ خردادماه ۱۳۹۷

پست الکترونیکی ارسال مقالات:

hamayesh.shora@gmail.com

آغاز فعالیت نمایندگی فروش کتاب‌های پژوهشگاه در خیابان انقلاب

به اطلاع علاقمندان می‌رساند: کتاب‌فروشی اندیشه احسان به عنوان نماینده فروش کتاب‌های پژوهشگاه در خیابان انقلاب و مقابل دانشگاه تهران فعالیت خود را از ۲۵ اسفند ۱۳۹۶ آغاز کرده است.

علاقه‌مندان و دانشجویان محترم با مراجعه به این فروشگاه، می‌توانند تمامی آثار موجود در فروشگاه اصلی پژوهشگاه در خیابان کریمخان را از این کتابفروشی نیز تهیه فرمایند.

نشانی: خیابان انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، طبقه همکف، پلاک ۳۱۳، انتشارات اندیشه احسان، تلفن ۰۲۶۶۴۶۶۰۰۱-۰۲۶۶۴۶۶۰۰۲

لازم به ذکر است واحد فروشگاه کتاب پژوهشگاه در ساختمان کریمخان نیز به آدرس: تهران، میدان هفت تیر، زیر پل کریمخان زند، بین خیابان ایرانشهر و سپهبد قری، پلاک ۱۷۶ کتاب‌های منتشره پژوهشگاه را به علاقمندان علوم انسانی عرضه می‌کند. (۲-۸۸۳۱۷۱۹۱)

بر خاک دوست

بر خاکش ایستاده‌ام امروز
کز اشک سوکواری مادر
خیس است

و نام مهربان عزیزش را
گل‌های سرخ له‌شده

پوشانده است.

بر خاکش ایستاده‌ام امروز
بر خاک آن عزیز که رفتار سایه داشت؛
آرام

می‌رسید و

خمش

می‌رفت...

لحن صدای زمزمه‌وارش را

بی‌چاشنی مهر و عطوفت

از ما کسی به یاد ندارد.

آنقدر ساده بود که می‌گفتی

قلبی که می‌تپید در قاب سینه‌اش

قلب سلیم کفتر چاهی بود ...

به یاد دکتر فرزاد جعفری

(۱۳۵۷-۱۳۹۷)

مدیر مسئول: سیدمحسن علوی‌پور

سر دبیر: حوریه احدی

هیأت تحریریه: محسن باباخانی، شهرام اصغری و سعیده زندی

ravabet1@ihcs.ac.ir

www.ihcs.ac.ir

کانال سروش: @pajoheshgah